

فلسفہ فی ٹیسلامی . ٹولریش دودلف . کاو جلال ل ٹما نیو

8 سقامگیربوونی فلسفہ ل ٹیسمپانیا :

ٹین باجہ خندک کی غزالی شیمان کی دیاری کرد ہ
نواندنی پرچہ کردار ل سار ٹو و پشنیار ک ٹین سینا ہ
زانینوما کی مٹافیزیکیان کی گشتگیر خستبووی ہ رد م
و ل ٹو خند ی تاک ہ پرپرچہک نہ مایو ک ل دژی ٹم
باز ی ٹین سینا اگہ ی نرا، ہ کو ت وانینی دیک ی
خند ی ک ل وانگ ی فلسفہ ییو ٹرگومنتیان
دھنا یو، ہ ی بوون ہ ل بری. ٹم ت وانینان ی دوا ی
ہ تایبہ تی ل ٹیسمپانیاو ہا تن. ل و ل س د ی دوازد ی مدا
چند نووسہ رکی فللسفہ ی پایدار ہا وکات کارا بوون.
ٹمان ہ ٹرادیسیہ کی خیان پکھنا ک گرجی پ یوہند
ہ ہزینیان و س س بون بوو، س رباری ٹو ل ووی
ہ رد وامییو ہ زری کی کاتی بوو. ٹاخر جگہ ل س د ی
دوازد ی م ہ د گمن ہ شداریہ کی گرنگ ل فلسفہ دا د ناسین
ک ل خام ی موسمانا نی ٹیبہ ریاو ک وتبہ و.

باو جو ٹم گشان و ی ہ گانک د رفتی ہ خس نرا ک
پشتر د ستی پ کردبوو. ہ گوہری زانیاریہ کانمان پشتر
خلف کان کی رد ہ ک ل س د ی د ی مدا حوکمیان کردبوو،
ل د و ت ک یاندا بایہ خیان ہ ہا وکردن و ی زانستہ کان
دابوو (ماتماتیک، ٹستہ ر ناسی و ہتد). ل م پر س ی ی
و رگرتندا (سپسیہ ندا) ہ روہا تہ کستی فلسفہ ی ناسران،
ہ تایبہ تی ہ رہم می ٹو نووسہ رانہ ک ل س د ی د ی مدا
ناوبانگہ کی گورہ یان ہ بوو، پشہ موویان ٹیستہ تلیس و
فارابی. ٹیدی ہر ٹو ہند پویست بوو ک ٹو فللسوفانہ
خونہ ریان ل س ر نیمچہ دورگہ ی ٹیبہ ریا ہ پیدا بہت.
ہ ہ تہ ٹو ل س د ی د ی مدا، تہ نانہ ل س د ی
یازد ی مدا ووی نہ دا، جا گرجی گہر ک چاوی ہندک
وشی تایبہ تی بکین، ہ نمونہ ٹین حازمی یاساوان (1064
مردوو) ک ہ شسام بوو ہ ل گیکی ٹیستہ تلیس. ہ

پهچوانه و و رگرتنی ئم نووسینان به ئاماده یی به ئیبن باجه (1138 یان 1139 مردوو) هه رایوه که به خریکبوون بیانوه گهانی به فلهسهفه دا له ئیسانیای ئیسلامیدا. ئم پاشخان مژووید که مک جری له هزرینهکانی ئیبن باجه ووندکاتهوه. ئاخه گهرچی ئه وه له یه کهم چارهکی سهدهی دوازدیه مهدا بهرنامهی نووسینی بهرهمهکانی دانا، و له نووسینهکانی ئاستی ئه وه دانوستاندن یان نه په چاند که ئه وه دمه هزرهفانان له ناوچهی دیکه ی جیهانی ئیسلامیدا په گیشتهوون. به ئاشکرا دیاره که هه شتا نووسینهکانی ئیبن سينا له بهردهم ئه ودا نه بوون. ههروهها په شبنیهکانی غه زالی که استیه کهی خهرا له سه ره نیمچه دورگی ئیبه ریا ناسران، به اده ی کهی کهم چوونه نه وه له هزرینهکانیه وه. له بریه ئه وه ئیبن باجه به زه ریه پشته به وه پرسیارانه به ست که له سه دهی دیه مهدا په شینه یی بوون و فارابی و نووسه رانی دیکه ی مه درسه ی به غداد بنیاتیان نابوون.

ئمه ئم وه وه مان به خویا ده به ت گه ره دید کهی کورت ئه استه ی نووسینه باش په رازاوهکانی ئیبن باجه بکه ین. نووسینهکان یه که سه ره ئه وه هه فرایه وه ده په رچه ین که ناومان برده. که ته به کهی به ناو نیشانی "ده روون" په رافرازی ته ره یه ترادیه سه نیه کهی ده روونه لای ئه یسه ته ته لیه سه، ئه وه به گومان له وه شه وه یه دا که ئم ته ره یه ی ئه یسه ته ته لیه سه جار به به افه کهی ئیبن سينا کاری ته نه که ره بوو. ئه وه جا نووسینه کهی به ناو نیشانی "ته به ینی له به ره ی له گیک" په شه به ده شته کهانی فارابی ده به سه ته. ههروهها نووسینه "افه ی فیزیک" ته هه چوونه وه ی ته مه یه که که ئیبن ئه له سه مه له ده وه وه ره ره ره خانی ئه وه هه زاره یه دا له به غداد نووسینه کهی به ته ره خا نه کرد بوو. استیه کهی ئیبن باجه له دوو نووسینه دا وه که هزه رفان به په ره فایله خه ییه وه په مان ده گات: "په یوه نده ی زه ین به مه ره فه وه" و "شه وه ژیهانی تاکیه نیایه که / گه شه گیره که". وه له ئم نووسینه نه شه له نه وه چه وه ئه استه که ره یه فله سه فه ییه کهی فارابیدا ده به زه وه نه، هه نه ده نه به ت که له سه ره نه نهامه که نیاندا به ئاشکرا له وه چه وه یه ده رده چن.

نووسینه "په یوه نده ی زه ین به مه ره فه وه" پرسیار ده کات له به ره ی به به ترین ئامانه ی مه ره ره یه (واتا ئه یسه ته مه له گی) و کردارمان (واتا ئه ته یکه). ناو نیشانی ئم نووسینه هه ره له به ره ییدا وه مه کهی په شان ده دات: ئامانه ی که شه ی ئمه گه ره که بریه ی به ت له په یوه نده ی به زه ینی چالا که وه. گه ره ئم په یوه نده یه

بديبهـنرت، ئیدی مرقف بـ بختیاری دگات. ئاخر ئیبن باجـ جخت لـو دكات، كـ بـم وشـ باـترین پلـی بوون بـدیھـنراوـ، ئـو بـگومان تا ئـو ادـیـ كـ بـ ئـمـ شیاوی پـگـیشتن بـت. ئـو ئامانجی دیکـ، بـ نموونـ ئیدـی یـكانگیربوونی مرقان بـ خودا، بـ وـبوون دادـنت – ئـمـ گـرـكـ لـم تـوانینـ خـدی ئاشكرا لـ بازارانی سـفیـكان (و هـروـها غـزالی) تـبـگـین.

وـكـ چاوـوانكراو بوو، گـگـی وـو و كامیلیوون بـسـر مـئریفـی ئاوـزمـندانـدا تـتـ دـبـت. ئیبن باجـ هاوشـوی فارابی وـسفی ئـم مـئریفـی دكات؛ مـئریفـكـ سازاندنی تـگـی گشتـنراو (ئـبستراكسیـن) و تـگـیشتنـ، لـم ووتـشدا زـینی شیمانـی (پـتـنسیـلی) مرقف خـی یالیزـ دكات و دـبـت بـ زـینـكـی كردـكـی (ئـكتوـل). وـلـ ئیبن باجـ لـ دوو وـو و لـو تـزانـ تـدـپـتـكـ فارابی سـبارت بـم با بـتـ دـریبـبوون. ئاخر ئـم دـخوازـت ئـو فـرمـ هـشـکیانـ جیا بـكا تـو وـكـ مرقف دـیاناسـت و ئـوجا لـ جیاوازیاندا افـیان بـكات (فـرمـكانی زـینـ گـردوونیـ باـترـكان؛ فـرمـی زـینی چالاك؛ فـرمـكانی ماتـری؛ فـرمـكانی دـروون). لـ لایـكـی دیکـو و ئیبن باجـ گـتـیـك سـبارت بـ پرـسـی مـئریفـ دـردـبـت كـ پاش خـی کاریگـری قوو دـنوـنت؛ گـر بـ مرقان بلوـت پـیوـندیـك لـتـك زـینی چالاكدا بهـنـنـ گـگـ، گـر دـروونی اسـیـنـالیان بـت بـ زـینی كردـكـی و ئـوانیش بـ بختیاری بـگـن، ئـوسا بـ دیدی ئیبن باجـ ئـوان بـ وشـك گـیشتوون كـ تـیدا چیدی جیاوازی لـ نـوان دـروونـ تاكـكـسیـكاندا نامـنت، بـ پـچـوانـو و پـكـا هـمان كامیلـتیان دـبـت و لـ پـیوـندیـكـی چـدا پـكـو و لـگـگـ دـبن. بـی تـنانـت دـتوانین لـ وویـكـی تایبـتیـو بـبـژین؛ زـینـ بـكردـكـیـكراوـكانی مرقان وـكـ “یـكـ” زـین لـ ئـودنیادا بـردـوامی بـ هـبوونیان دـدن.

ئـم تـزـ کاریگـری خـی لـسـر ئـپیستـمـلـگی سـردـمی درـنگـتر نواند. ئـم پاشان دـبینن تـزـكـ بـتایبـتی سـرنجی ئیبن وشدی اكـشا و لـوی زانینومای یـكانـی زـینی شیمانـی دـرئـنـجاماند. وـلـ ئیبن باجـ هـروـها کاریگـری لـسـر ئـو لـهـزینـ فـلسـفـیانـ نواند كـ لـبارـی سیاسـت ئـنـجام دـدران، ئـمـش بـتایبـتی بـی ئـو نووسینـو وـكـ ناویشانی “شـو و ژیانی تاكیتـنیا یـكـی پـداوـ.

ئـم نووسینـش بـ لـدوانی ئـوتـ دـستـپـدـكات كـ تـواو

هاوشو لای فارابی دیبینن. ئیبن باج هاوشو لای فارابی د بئژت: د ووتکی فزیل م ند و کامیل ک فیل سوفک ل ترپکی حوکمداریه کیدایه، فرمی ئیدیالی پک و وژیانی مرغانه. باو جو ئوها د نو ن ت ک هزرغانه ئیسپانیه ک س دای دوازده م چیدی متمان به و ئیدیال ن کات ک فارابی ل س دای د ی م دا (خ گر د او به دابی پلات نیه و) پر پاگ ن دای به کردبوو. ئاخر دواى ئ و لای ئیبن باج ن خشی د و و تى کامیل د ک ش ت، ئیدی به فراوانی و سفی شو کانی ئ و بدج ربوون (د گ ن اسیه ن) د کات ک د ش ت ل د و و ت کدا د ربک ون. ل ر دا ه س ت کی ئ و ت لای ئ م چ ن ا ب ت ه ر و ک ئیبن باج ت و انینه کانی هزرغانی پیش خى س بار ت م ت مایه دوو پات بکات و، به پ چ و ا ن و و ئوها د نو ن ت ک خ ن ک لای به ز ر ی ی یالستی و پاب ن دى س ر د م ب ت، ه ل ئ م ش پ د چ ت ب گ و و به ئ و ئ ز م و و ن ا ن ک خودی ئیبن باج ل پ س ت با سیاسیه کاندا کردبوونى. باو جو به دووی ئ و دا ک ش ی ک د ت ئ ا ر ا و و و ا ت ا ی ک ی گ و ر لای به ل خ ت گ ی ش ت ن ی ف ی ل س و ف ک ه ی. ئاخر کاتک ئ و د یدرک ن ت ک ئیدکانی هیچ کاریگ ر ی ی ل س ر ج فاک نانو ن ن، ئ و ا د ب ت ل ر دا د ر ف ت بدات پرسپاری ل بک ر ت ک داخ ل ه ز ر ی ن کانی، ه ر و ها س ر ج م م د ل ل ک لای به ژیان، چ ئاکام کیان ه ب ت. ئیبن باج به ئ ل ت ر ن ا ت ی ف ک و و م ی ئ و پرسپار د د ا ت و: یان د ب ت ف ی ل س و ف ک ا ن ه و و ب د ن و ک "گیا ک و" ل د و و ت ک ا ن ی ا ن د ا ک ا ر ا ب ن و ب م ش و ی گ ا ن ک ا ر ی ی ئ و ت ب ز و ن ن ک ن گ ل ئ ا ی ن د ا چاکسازى جفاک بش ن ن، یاخود به ت و ا و ل ل ژ ی ا ن ی س ی ا س ی ب ک ش ن و و ب ن به ک س ا ن ی ن ا م ل م ج ی ه ا ن د ا، ئ و ج ا "ل ه ش د ا گ ش ت ب ک ن به م ا ن ی د ی ک به ئ و ا ن ئ س ت ا ن ی ش ت م ا ن ن".

ئ م ب ن ب ا ن ز ر ن گ ی ک ی ش ب ی ن ا ن ت ر ی ه ی و ک لای فارابی. ئاخر گ ر چ ی فارابی به ه مان شو و فرم جیا و ا ز کانی د و و تانی گ ن د لای د ا ش ت، ه ش ت ا ه ر پ ا ب ن د م ا ی و و به ه و و س ت ی خ ی و: ج خ ت ک ر د ن ل ئ ی د ی ا ل و "پ ر ن س ی پ کانی ت و ا ن ی ن ی د ا ن ی ش ت و ا ن ی د و و ت ی ف ا خ ی ر". و ل ل ئ س ت ا ئ م پ ر س لای ئیبن باج جیا و ا ز. پ د چ ت د و و ت ی کامیل به ئ و ت ن ی ا هیوا ی ک ب ت دوور ل ک ت و ا ر. به ی ئ و چیدی ه و و ن ا د ا ت ب خ ت ی ا ر ی م ر ف به و ی و م س گ ر ب ک ا ت ک ل ک م ی ئیدیالی سیاسیدا به ش د ا ر ی ی ب ک ا ت. ئیبن باج چ ا ر س ر ی ئ م ک ش ی لای تا ک ک س د ب ی ن ت، ئ م ش به و و نوو س ی ن د ا خ و ی ا

دې بېلت کې له سره وړاندې ناوړه مانا بردن. همدو واکيان ته واک ورکړی
يې کډين و همدان نام ژگاري به همدو واکيانو ته واک ورکړی دې دې ته
گفتی زه له فېلسوفه دې بينن: ته واک ورکړی "شېوه ژيانی
تاکيټ نيایېک" همدې بېلېرن و ته واک ورکړی دې ته نامانجېک
بې دې بېلېرن: "گره دانی زېن به مره واک ورکړی".

• 9 همدان به سينت زک:

ټيبن توفيل

ته و نوو سرانې کې دواي ټيبن باجه هاتن، نام ژگاريې کې ته ويان
به همدان و رگرت. ته له لای ته و فېلېسوفه دې بينن کې دواي ته و له سره
نيمچه دورگې ته پېلېريا پمان دې گات: ته به کر ټيبن توفيل (1185
مردو). استيې کې ته و هيچ همدې کې نه به واک ورکړی له پېلېريا نديې
سياسيې کانی واک ته کې بکات (واتا له دې سره تداريې ته لمو و حيدون
کې به سره مې غريب و به شانی فراوانی ئيسپانيدا ته نېو واک ورکړی). ئاخر
ټيبن توفيل به درې ژايې ژيانی سوودی له و پېلېريا نديې و رگرت:
سره ته واک پزېشک و سکرته له گراندان، پاشان به همدان پېست له
سېته و ته نه، له کې تايشدا ته نانته واک پزېشکی تايې ته سو ته تانی
مې اکيش. سره باری ته واک ټيبن توفيل ناماد نه به واک ورکړی گېلانی
مره قدا به به ختياړی رېلېکې گرنگ به دې واک بادت، به پېلېريا واک ورکړی
له له هزرينه کانيدا همدې نه کې به همدې ته دې بېت: جيا کردنه واک ورکړی
ژيانی فېلېسوفان له ژيانی نه و جفاکې. ئاخر کاتېک ټيبن باجه ته نيا
گې تبووی، کې مره فېلېسوفه گېلېکې له سره دې کان يان له دې واک ته
گې نه دې خې له سياسېت به دوور بگرته، ته واک ورکړی ته ټيبن توفيل
دې بېلېرن کې کشانه واک له ژيانی سياسی و جفاکې ئيديالېکې کې له
پرسيې واک شانی ته فېلېسوفان.

ته له به ئاشکرا له واک نوو سيندې دا خويا دې بېت کې له ټيبن
توفيل واک پمان گېلېسوفه. مې بېست له پمان کورت و زه
خو نه واک ورکړی ته به ناو نيشانی "زيندووی کوې بېدار" (حې ټيبن
يې قزان). ټيبن توفيل به وونې چيرېکې مره فېلېکې به ناوی حې ټيبن
يې قزان دې گېلېسوفه کې له زارې کيې واک به ته نيا له سره دورگې يې کې
ته پېلېريا گات. له دې دا گېلېکې ته واک ورکړی (ته نانته هينې پسيکې لېکې و
پېلېريا گيش) دې نه دې رېلېکې کې مې رېلېکې مېله مره فېلېکې کارېکې
فېلېسوفه پيدا چاو واک ورکړی بکات. باو جو ټيبن توفيل به ته کستې کې
نامانجېکې همدې کې به وونې پېلېسوفه کې کردو واک ورکړی: ته واک ورکړی ته
ته نه مې زېلېکې مره فېلېسوفه نه، همدې له مې غزايې دا واک ورکړی ته
دې کات کې چېن حې ټيبن يې قزان همدې نگو به همدې نگو - به به پېلېريا

مامستایک یان پښتو مېرک - له جیهانی دوری تېدگات و له
کې تاییدا به بااترینی ئو و مئریفان دگات کې به مړفک شیاوی
پښتو یشتن.

دا شتنه کې تېکېا ماوې کې پېنجا ساهې له خه دگرېت. و له ئېبن
توفیل د شتنې ممانه کې داد بې شنه ت: ئو له گڼانی
پاوانه کېدا هر جار حوت ساه (یان چوارد ساه) پوخت د کاتو و
و ناوې ابوونې کی تایب تیی مئریف د دات پا هر بې شنه ک.
ناشکراکردنی زار کیان به تې وای مړکی حوت ساهې سار تایی. له م
ماوې دا ناسک کې وک به خوک ر ئوی گرتوو ت خه، فېری د کات
چېن گڼان به شئوری تایب تیی (هه گری و سیدار تیی) و
ستراتیژیک کانی خه شنه و (گڼان به دووی خراک و بېرگریکردن له
خه) بدات. له دوو م قناغدا (تا تمانی بیستویک ساهې) هل به
حی د خست به مئریف خپل کانی بگات، و له ئم مئریفان
بې زری پراکتیکین (دروستکردنی ئشک و تېک، ناشکراکردنی ئاگر).
و له هر له م قناغدا دایک مین تې وانی تیریی کانیش لای ئو و
سره د د د ن. به نمون دواي مردنی ناسک کې بهی د رد ک و ت کې
زیند و و ران تیا لشیان نیی، بېکو هروها هه ش دارن (له واتای
پنیمادا) کې لکاتی مردندا بې جیان د هه ت. سیدم بهی ژیان تا
تمانی بیستوهه شت ساهې د خای نه ت. ئم به ش ل ژر کاریگریی
لگیک و فیزیکدای. ئستا حی فېر د بېت، تاک له جر، فېرم له
کړس (ماتری) و ئنجام له هه جابکا ت و، به م ش گڼیک به
دو و ناشکراکردنی مزن خه ش د بېت: تگای فېرم د یگ ی نه ت به
ک نسپتی د روون، هروها ناشکراکردنی هه ئنجامی د یگ ی نه ت به
وادانان کې به و پېد سرجم سروشتی د وردری ئو و بې ند به
بااترین هه یک و. حی د توان ت ل سار ئم بناغ ی له بې ش کای
دیکای ژیانیدا (تا تمانی سیوپنج ساهې) خودا بناس ت، به ئم ش
ک سم لگی یارم تیی د دات: وانین له ت ن کانی ئاسمان فېری د کات
ت بگات، کې د بېت سرجم ئم ئکخراو م زانان هه یکی قادیرو
گشتزان و میهر بانیان هه بېت. حی دواي ئم تې وانی تیا یېک
ئمانجی هه ی: د ی و ت ل و بااترین بوون و و ر کې ئاسمان و
ز مینی ئافران دوو، نزدیکتر بک و ت و، به ی له قناغ کای دیکای
ژیانیدا (تا تمانی پېنجا ساهې) هه و د دات به ا ه نانی وانی
(سپیریتوئل) خای له پا ب ندیی کای به جیهانی د رکیی و بېر بدات و
ئم ش به د لو ت، چونک له کې تاییدا د توان ت ل و و بې وانی ت “ک
هیچ چاوک نه یینیو، هیچ گو یېک نه ییستوو و هه رگیز هیچ د یکی
مړف د رکی پنه کردوو” (ئېبن توفیل ئم مای وک سیتاتی ح دیس کی
پښتو مېر داناو: بوانه: 1, 2, 9 Korinther). حی به م ئم وون

[illegible]

توفیل تہواو سانا دگگندہو بہ ئو بہوايانہ ک گگرک لکاتی
فارابی ہدوواو بہ میراتی فہلسفہی نیو جیہانی ئیسلامی دابنرہن.
سہرباری ئو ناتوانین تہکستہک دابہزنین بہ سہر ئاستی
پاہندبوون بہ کارہ کہنہکانہو، چونکہ گرجی ئم تہکستہ زہر
تہوانینی ناسراو دہداتہو، ہشتا ہر ہاوکات پہیامہک لہ خہ
دہگرت کہ ہیچ کام لہ فہیلہسوفانی ہابوردوو پہیہوییان نہکردبوو.
ئم پہیامہ لہ بندہتدا پنتی نہوہندی ہمانہک دہگرتہو، واتا
ہوونی ہختہورانہی حہی بہ نہو باہترین مہئریفہ و ئین توفیل
بہ چہشہک دایدہتہت کہ لہ دابی فہلسفہیہو (یان نہک تہنیا
لہرہو) ہوونناکرہتہو، ہہکو ئمہ لہی تہدگہین گہر لہ
سہفیزمہو (ہہروہا تا اادہیک لہ تیہلہگیہو) پہشبینیان
بہننہ نہویہو.

ئمہ دہتوانین ئم ساغکردنہوہی ہہوردی دہستنیشان بکہین. ئاخر
ئین توفیل ہہریہکی کورتی ہہمانہکہی نووسی و تہیدا
تہوانینہکانی خہی خستہ نہو ہہقراپہہکی ہہشہکی-مہژوویہو. ئو
لم ہہریہدا، لہپا ہہندہک کہشہی دیکہدا، ہہروہا ئماژہ بہ
ئم پرسہ دہدات: گہر ئو لہمانہکہیدا وہسفی نہزہری خودا بکات،
ئوا وہسفکردنہکہی پشت بہ ئین باجہ نابہستہت، ئو ہاوکات
ئہستہتہلیس وک دہرچہ دانانہت، یان فارابی کہ پہیوہست بہم
تہمہو گوزارشتی دژبہژی داناہو. نہخہر، ئین توفیل دہہتہت، کہ
دوو نووسہری دیکہ دہرچہی ئون: ئین سینا و غہزالی. وک ئو
دہہتہت، ہہردوویان سہرباری ئو اہیاوازانہ کہ لہباریان
بہاہوونہتہو، لہ کہتاییدا ہہمان ئمانجیان ہہہو و
ہہردووکیشان بہ دہخی باہترین مہئریفہ گہشتوون.

بہ پہشاندانی ئو تہزہ ئین توفیل ہہمانہکہی نووسی.
دہربہینہکانی ئو لہباری ئہزموونہ پہغہمبہریہکہی حہی بہئاشکرا
بہہگن بہ ئم تہروانینہ، چونکہ دہربہینہکانی گہدانہک ئہنجام
دہدن لہ نہوان: زانینوماکہی ئین سینا لہمہ دہروونی اسیہنال
(واتا خودئاگاہی وک دہرچہی مہئریفہ، اسیہنالہتی ہہگہی
مہئریفہ، کامیلاندنی دہروونی تاکہکسی) و ئو توخمہ بہرنامہیانہ
کہ دہگندہو بہ غہزالی (اہہنانی ہہوانی وک ئامادہکاری بہ
باہترین مہئریفہ، یہکگرتن لہتہک خودادا نہک لہتہک زہینی چالاکدا،
"چہژتن" وک فہرمی تہواوکراوی مہئریفہ). بہگومان ئو پرسہ وہلاوہ
دہنہین کہ داخہ ئم دہستہکہ ماقوہ بہت، سہرباری ئو دہستہکہکہ
ہہوہکی جدیدیہ بہ چوونہ نہو دانوستانہ فہلسفہیہ
ہاوچہرخہکانہو. ئاخر ئوہی ئین توفیل لہ کہتاییدا خستییہ
بہردہم، پہشنیارہکی دیکہ ہوو بہ نواندنی پہرچہکردار لہسہر

فلسفای ئیبن سینا: ئیبن توفیل ن یویست واک غ زالی ځخه ل
ئیبن سینا بگرت، ئو ه روها ن یویست واک ئیبن باجه بگتتو و
ب فارابی، بکو بزری یقینی ه بوو که زر دشت ب ه ندهک
نیازباشی سینت زک ل خواست کانی ئیبن سینا و غ زالی و
به نرتت ئاراو.

Ulrich Rudolf: Islamische Philosophie. München 2004

ف ره ننگه
ه فرایه: که نتکت
ئیديال: نمونای با
پارافراز: دانووی تکتکه ب وشای خیی.
پنهیما: (گریکی) ه ناسه، ه ش، ه واه. پرنسپهکی سروشت یان زیان
که واک ه واه و ردگیرت و زیان دشتت.
سپکولاسیون: هزرینی تپپو یو ل کردکتی که ه و دات کرکی
شتکان دیاری بکات. ئمه زر تایبته شوازی هزرینی متافیزیکی.
ترپی: ناوچهی گرم که دکوتت ژوروو و ژرووی نزدیکی ه
ئیستیواو.
تما: مهسل، بابتی یان پرسی دانراو ب ل توئیندووی هزی،
زانستی، یان داهشتنی هونری.
زینی شیمانیی و کردکی: زینی شیمانیی (ب لاتینی: پتنسپل،
ب گریکی: دینامیس) توانستی سروشتی مره ب هزرین، و ل جار
ئاو ه ن بوو. زینی کردکی (ب لاتینی: ئکتو ل، ب گریکی:
ئندرجیا) ئو زیندیه که نک تیا ل تگه ئاپریه
بنده تییکان (بوون، شیمان، گوهه، زروور و هتد) تگه یشوو،
بکو ه روها ل تگه لکدراوکان و بگه و هتد. بوانه ه مان
و رگه: ئولریش و دلف. پارادیگمای کی نو. ئیبن سینا.
کوردستانپست / کورد اوم / دنگه کان.

نښه څلېتې "حېبېه" نېهاد جامې له نښه وان تاك ده نځي و سا يكل ځاي مني ئا ځز . نووسيني: دانا عسكەر

ته ځنكي هونري گڼې انه وي مڼه ځلېگ له چيرك يا ځځ مان يا خود
نښه څلېت، يه ځكه له ته ځنكيه باوه ځاني هونري گڼې انه وي
سهرده ميانه، كه له سهره تاي سده وي بيسته وه لاي چير ځنووساني وه
چميس جوړس و څرجينا ځځف و مارسل برست، به كار هاتوه و،
به شوه يه كي بهرچاو دواي گه شه سندنې هم ځره له نووسين و دهرچوون
له گڼې انه وي نه ده بي باو، زرترين چير ځنووساني جيهان په نا يان ځ
هم ځره ته ځنكيه له گڼې انه وي چيرك بردووه، له مځووي نه ده بي
نښه شدا به هه مان شوه چير ځنووس و رځ ماننوسه ځان په نا يان ځ هم
ځره ته ځنكيه بردووه و تا ځاده يه كي بهرچاو سهركه وتووبوون، يه ځكه
له ته ځنكيه سهركه وتووه ځاني بواري نووسيني نه ده ب، كه ئستا له سهر
ئاستي جيهان كاري له سهر ده كړت، كه په يوه سته به ميتدي
دروونشيكاريه وه.

له ووي تيږي دروونشيكاريه وه، سهرچاوه ته ځنكي مڼه ځلېگ
ده گه ځته وه ځځ ستاليژيا، واته سږي گه ځانه وه ځځ ابووردو،
نښه نه ځ بهو مانايه هه موو مڼه ځلېگ ځځ په يوه نديي به ځځ ستاليژيا وه
هه ځځ، به ځكو بهو مانايه هه موو نه و ځرمه له گڼې انه وه په يوه نديي
به ځاگرتنې زه مڼي ئستاوه هه يه و، له ځځي خودي گڼې هره وه وه، په نا
ځځ زه مڼه ځكي دي ببات، واته گڼې هره وه، له بري نه وي قسه له باره ي
نښه ستاوه بكات، پشت له ئستا ده كات و، له ناو زه مڼ و زه مينځكي
ديدا ده ژي. به شوه يه كي گشتي مڼه ځلېگ واته تاك ده نځي. نه وي
گڼې انه وي مڼه ځلېگ به سهركه وتووي ده هڅه ځته وه، نه وي گڼې هره وه
بتوانت خوځنهر له بهرده وامي خوځندنه وي چيركي ځځو نښه څلېته كي
دانه ځت.

ځره ځاني مڼه ځلېگ، يه كه م: مڼه ځلېگي كه سږتي، هم ځره يان گوزارشت
له خودي كه سږتي و ياده ويري و نه زمونځه ځاني ده كات. ځري دووه م:
مڼه ځلېگي درامي: كات ځځ كه سږتي قسه له گه ځځي ده كات و هه موو
بيري كه و سږداري ناخي ئاشكرا ده كات. ځري سږهم: مڼه ځلېگي
پځه وانويه: هم ځره يان كات ځځ قسه له گه ځځ كه سايه تيه كي ديدا

ده کات، که نائاماده یه، بـیه ئه زموون و یاده وه ریه کانی ده گـگـته وه. جـری چواره م: مـنـلـلـگی گـگـانه وه، کاتـک که سایه تی چیرـکـک ده گـگـته وه، زـرجار ووداو یا ئه زموونـکی له پـشینه ی خـی ده گـگـته وه. جـری پـنـجه م: مـنـلـلـگی فهلسه فی، ئه م جـریان کاتـک که سایه تی له باره ی ژیان و گهردوون و شتگهـلـک نزیکه له بیروباوه ی خـیه وه قسه ده کات. هه موو ئه م جـری له گـگـانه وه، ده چنه خانه ی مـنـلـلـگی ناوه کییه وه.

به شـوه يه كي گشتي مـنـلـلـگي ناوه كيي بريتيه له و ده نـگـه دهره كييه ي ناخمان كه په يوه سته به مـشـكـمانـه وه، كه استه وځـ په يوه ندي به وـنـه ي ياده وهر ي و ئـرـكـه هـسـتـه وهره كاني خـمانـه وه هـيه، كه گـاـ به بيستني خـمان دـهـدات بـ ئـوهـي زمان بـتـگـگـ. له ووي مـيـتـدي دـهـروونـشـيـكـاريـه وه، دـهـكـرـ بـپـرسـين، ئا يا دـهـنـگـي ناوه كيـمان لهـگـه دـهـنـگـي دهره كيـمان تـكـهـكـش دـهـبـت؟ ئـمـ پـرسـياره دـهـكـرـ وهـكـ ئا مـاـژـه يـهـكـ بـ وـنـه وهـسـتاوه كي مـنـلـلـگـ، كه لهـنـوان عـقـ و توانا هـسـتـه وهره كاني ناخمان يـهـكـ بـگـرنـه وه و، زمان بـخـهـنـهـلاوه، لـرـهـدا هم ئـرـكي زمان و هم ئـرـكي زهـمـن دـهـخـيـنـهـلاوه، بـيـه له مـشـكـمانـه وه هـنـدـكـ ئا مـاـژـه دـهـبن به هاوكارمان بـ جيا كـردـنـهـوي ئـو ئـزـمـوونـه هـسـتـه وهر يـانـه ي به بـ پـشـتـبـهـسـتن به ئـزـمـوونـي زمانـهـواني كه دـهـنـگـي ناوه كي بهـسـر دـهـنـگـي دهر كيـدا زـا دـهـبـت.

هەر لەم سیاقەووە، نۆقلاتی "حەبیبە" ی نووسەر نیهاد جامی،
 دەچۆتە خانەی جۆری سەهەمی مۆنۆلۆگەووە، کە مۆنۆلۆگی پێچەوانەیە،
 ئەم جۆرە تەکنیکی گۆنەوانەوێ مۆنۆلۆگ، لەووی تیار
 دەروونشیکارییەووە، بەزمانی ئەو نادیار قسە دەکات و، دەیهوێ
 بیهێنێتەووە ناو ژیان، بەتایبەت لەبەشی یەکەمی ئەم نۆقلاتی، کە
 سەرەتایەکە بۆ گرێدانی تەواوی بەشەکانی ئەم نۆقلاتی بە شۆوێ
 بازەنی لێکدانەبۆ.

[illegible]

حه بیبه وه .

نښفلټی حه بیبه به شپلی هښ نووسراوه، شه پلی هښ به واتا مښلگی ناوه کی، ئم چه مکه واته شه پلی هښ "تیار الوعی" گوزارشت لهو جره نووسینه ناوه کییه ده کات، که هه وی رځخستنه وهی زنجیره یه بیر که له ی هښ شه وه ده دات، ئم بیر که یه یا مښلگی ناوه کی دانه ښراوه، یا خود په یوه ندیی به هه سوکه وتی که سټی نووسه ره وه هه یه، دواچار گرنگی ئم شه پل له که به مښلگی ناوه کی ناسراوه، ځکه یه کی جیاواز ده گرته بهر، ئه ویش که شه کردنی بیرو ههسته لای نووسه ر، که شوازی گڼانه وهی باو تده په ښنی، ئم بیر که یه له لایه ن فله سوفی ئه مریکی "جیمس ولیام" له کتبی " بنه مانی زانستی سایکل جیادا به وردیی باسی ده کات.

شهرزاد حه سن یه که لهو نووسه رانه ی دونیای چیرک و ښمانی کوردی، که زرتترین کاری له رمان و چیر که کانی به شه پلی هښ کردووه، به تایبته، که مه ه چیر کی ته نایی و نښفلټی حه سار و سه که کانی باو کم، له نښفلټی حه سارو سه که کانی باو کم، شه پلی هښ لای شهرزاد حه سن، ده چته خانه ی دژ به سستمی خ و به تایبته باوکسالاری، له م نښفلټه دا که استه وخ گرگی ئدیب لای شهرزاد به ځه یه کی بهرچاو به ردیده ی خو نهر ده که وټ، که تیدا مرقبوون ده که وټه مه ترسییه کی کوشنده وه، به یه شهرزاد زر به جوانی گوزارشتی له ده رته نجامه کانی سستمی پاتریاریکی ده کات و، سایکل جیای مر فی کورد ده خاته وو، ئم که مه کردنه ی شهرزاد له شه پلی هښ، جر که له گڼانه وهی ماهیه تی ق ناغی عه شرت و خ له سستمی که مه لایه تی ئمه دا.

به پچه وانه وه لای نیهاد جامی شه پلی هښ گیر دهی خود کی ئالزه، ئم خوده ئالزه خه می گه وره ی ئه وه یه، کاره کتهری دایکی نائاماده بکه ښته وه ناو ژیان، که انه وهی کاره کتهری دایک ښ ناو ژیان، له ی مه عریفه وه سه رچاوه ی گرتووه، ئه و جیاوازییه ی لای شیرزاد و نیهاد ئه وه یه، یه که کیان گیر دهی سستمی باوکسالاریه، ئه ویتریان خه می که انه وه که سایه تییه کی نائاماده یه له ی زانست و هوشیاریه وه ښ ناو ژیان، و ښای ئه وهی هه ردوو نښفلټه که له دوو جیهانی جیاوازه وه سه رچاوه یان گرتووه، له که ئه وه شدا له دوو جر سایکل جیاشه وه کار له سه ر خه ونی کوردیی ده که ن.

به شی که تایی ئم نښفلټه . ونبوونی نووسه ر و شان کارک له که ښانه کانی پاریس، که زرتترین پانتایی ئم نښفلټه ی داگیر کردووه، به متدی بوونیادگیری نووسراوه. واته بوون کی ئاماده له یاده وه ریی ئه وی په ناهه نده، که دواتر ده چمه وه سه ری.

له به شی یه که می ئم نښفلټه دا، " نووسینی وه سټنامه " نیهاد جامی

زځر به وردی نه خشی ته واوی نځفل ته که لېم به شدا دا ځشتووه، واته باز نهی گشتی ئېم نځفل ته، لځره وه سهرچاوه ده گرت، جار پښ وخت ده بځ باسی ئوه بکېم، که له سهره وه ئاماژېم به جځری گځځانه وهی ئېم نځفل ته داوه، که به ځناوی ئه ویتري نادیار حیکایه خوان وه سځتنامه که ده خو نځتوه، ځهنگه پرسپاری ئوه بکېن، که حیکایه تخوان به ځناوی منی دیار قسه ده کات! له ځاستیدا ئوه وه سځتنامه ی فیگځری حېبیه یه، بځیه گځځهره وه به ده نگی ناوه کی حېبیه وه سځتنامه که مان بځ ده گځځته وه، به لای منه وه ځاځکی گرنګ بوو، ده بځ ئاماژې پځېده یڼ.

لېم به شدا ده نگی ناوه کی لای نووسېر، که په یوه یسته به هس ته وه ره کانی خودی نووسېره وه، ده چځته ځانی بځده نگیه وه، به وهی هه موو وځنه کان بهر ته واوی فیگځره کانی نځو ئېم نځفل ته ده که ون و، ده بن به شځ له و نه خشه و پلانه ی که به شی په که می ئېم نځفل ته به به شه کانی تره وه ده به ستځته وه، واته لځره وه وځنه و نه خشی کاره کته ره کان به په که وه ده به ستځته وه، که په یوه ندی به نووسېره وه نیېه. ئېم ځوونکړدنه وه یه بځ ئه وه یه، کاتځ خو ځنهر ده ست به خو ځندنه وهی ئېم نځفل ته ده بات، بهر ده یان ناو نیشان ده که وځت، هر نه و نیشان ځ که خو ځنهر بهری ده که وځت، وځځای ئه وهی دونه یه کی مه جازی لای نووسېر ده خاته وو، دونه یه کی واقعی هه ناوی نه خشه ساری نځفل ته که یه. ئه وهی نځفل ته یا چیرځ یا ځځمانی مځدځرن له گځځانه وهی ئه ده بی باو جیا ده کا ته وه، به شځوه یه کی گشتی دونه یی و پاشخانی مه عریفی و به فه نتازیا کړدنی زمان و ئیستاتیکا یه. له به شی " په راو ځځ بځ کتځبه که ی دایکېم" نووسېر ده ځځ " ئه وهی من و دایکمی بځ هه تاهه تایه پځکه وه ده به ستځته وه بوونی میلان کځندځرایه، کځندځرا په یوه ندی ئځمه ده باته ئاستځکی تره وه" ئېمه به شځکه له و مه عریفه یه که نووسېر لېم نځفل ته دا ته وزیف کړدووه، لځره دا ئه و ئاماژېه مان بځ ده خاته وو، که نووسېر ده ځځ " ده مه و دایکېم بگه ځځنمه وه ناو ژیان" ئېمه ئه و دونه یی واقعی هه که له ځځی مځنځلگی ناوه کیه وه ده یکتا به ده نگځکی دیار، ئه و جیاوازی له نځوان ئېم ده ربځینه یی نهاد جامی و ئه لېرت کام له باره یی فه لسه فه ی مهرگ و ژیان، ئه وه یه کام به ځه شبینی هه وه ده ځوان ځته ژیان و پځی وایه ئېم شارستانی هه ته مادی هه له ځځی و ځوانی ئاینه وه سهری هه ځدا، گومانی خسته هه موو پځدراوه کانی ئاین و دځزه خ و به هشت و، ئیدی ژیان ی به شځوه یه کی بهرچاو گځځی، به پځچه وانه وه لای نهاد جامی مهرگی گه ځانه وه شو ځنی خځی و ژیان ی به پځشها ته کانی دونه یه کی دیه وه به سته وه، بځیه له ځځی گځځانه وهی ئېم چیرځکانه وه ده یه و دایک وه که مه سه له یه کی ویزدانی و مه عریفی بگه ځځنځته وه ناو ژیان،

استه هشبینییه که کام په یوه ندی به پرسپاری فلهسه فی جدییه وه هه یه، به ام گه انه وه که نیهادیش له ی ههسته وه په یوه ندی به خونی گشتییه وه هه یه.

نهم نځلته له ناو چهند باز نه یه کدایه..

باز نه ی یه کم: کتب. کتب وهك سهرچاوهی زانست و شنبیری گه شتی له ی ی تپیاوه به دایک کی مه جازیه وه ده به ست ته وه، واته دایک هم نیشتمان، هم سهنتری هه موو به یه که وه گر در اوه کانی ههستی نووسره له نځلته دا.

باز نه ی دوو هه م: ناین وهك کتب. وهك چن له ته و او ی نځلته ته که دا ده یه و مر ق بگه نن ته وه ب شو نن تاییه تی خ ی، گه انه وه ی مر ق ب شو ی خ ی له نامیلکه یه دا مه به ست ل ی، گه انه وه یه ب عه ق، ب یه کسان ی، ب قبو کړ دنی ئه وی دی، به هه مان ش وه، ده یه و هه رس کت به پیر زه که ی خدا بگه نن ته وه لای مر قی عا ق و هوشیار، له سیاقی گ نه انه وه یه کی فه نتازی، نووسر ده یه و ئه و جیا وازییه که له ن وان کت به پیر زه کانی خدا هه یه، قورئان، تهورات، ئینجیل، وهك چن خدا ب مر قایه تی دایگرتووه، پویسته مر قیش به هه مان مه سافه و هه مان وانین، له ناین و کت به پیر زه کانی خدا ب وان ت و، ن ز و یه کسان ی ب ته بنه مایه ك ب قیا ن کی ئاسووده.

باز نه ی س هه م: میلان ک ند را. له واقعی ک مه ا یه تی و فرهه نگی ئمه دا، میلان ک ند را ئه و فیگهره زیندووهی ناو چیرك و نه مانه کانمان نیه، ئه وهی ده ک رت میلان ک ند را به نینه ناو سیاقی حیکایه ته کانماوه، هوشپارییه کی له اده به دهره، له باره ی ناسینی ک ند را وهك بیرمه ند و ر شنبیر کی گه وره. له و نه یه کی دیدا ده ک ر ک ند را له ک نهستی ئمه دا نا ئاماده و ناباو ب ت، ناباو به کولتوور و هه ست و ک مه گه ی ئمه، ب یه نووسر له نځلته دا له ی فه نتازی اوه توانیویه تی ک ند را له نامه ئلووفه وه بکات به مه ئلووف، ئه مه ئه و ته کنیکه یه له ناو نځلته تی حه بیبه دا نیهاد جامی شو نن کی تاییه تی ب میلان ک ند را له خیا و هه زری ئمه دا ب کړدووه ته وه.

باز نه ی چواره م: گری س کس. س کس ئه و دهرهاویشته غه ریزه ییه که مر قی نه نه اتی له ناخوه گیر دهی بووه و، به زه حمت ده توان خ ی ل دهر باز بکات، په یوه ندی ن وان س کس و مر ق، په یوه ندی به ق ناغی ژیا نی ک مه ا یه تی و فرهه نگییه وه هه یه، له سه ره تای باسه که مان قسه مان له شه پ لی ه لای ش لای ش زراد حه سن و نهم نځلته ی نیهاد جامی کړد، لای نیهاد س کس وهك موماره سه یه کی ئاسایی ژیا نی مر ق و نا ده ک رت. که که شی ژیا نی دوو هه م کاره کتهری سه ره کی، خودی

گڏ هرهويه له دنيا و سرزه مينځکي دي، کاره کتري سره کي يه کم دارايه، کاره کتري سره کي دووهم خودي گڏ هرهويه که له سرزه مينځکي ديدا، له پاري سدا سره هډه دات. لای شلر زاد حسن، له نفلتي حصار و سه گه کاني باوکم، پچه وانهي نيهاد، سکس له هلوومهرجکي نازه پiane سره هډه دات، ثم دوو جياوازيه له باره ي سکس به پلي قناغ و دنيا بيني و دځي کډمه ايه تي و فرهه ننگي ووو دهه، نيهاد له نفلتيته دا سکسي نه کردووه به گرپه کي نانا زه، به نام له استيدا و نه يه کي راسته قينه ي زيان ي ته ويره له لسي مه جاره وه بل ټمهي ده يگواز ته وه.

دايکه بووم به پياو..

له نوان دايک و باوککي هوشيار و خوښه وار، دارا ده سته رداری قوتا بخانه ده بلت و، ده بلت به چايچي، له سايک لجا ي مرقي ټټه تيدا پياوه تي دهره وه ي ما، که له استيدا له جره کډمه گانه دا دهره وه ي مژوو، نيهاد جامي ز به جواني دهره وه ي ټمهي خستووه ته وو. پچه وانهي ثمديد گايه بل استکردنه وه ي خيا ي نيهاد، که له به شي " په راوړنک بل کتبه کي دايکم " نووسر ده ټټه " ده زانم سه يره به لاتانه وه چايچيه ک ناوا قسه ده کات، من چتر چايچيه کي جاران نيم، تهو کتبخانه يه هموو زيان ي گډيم " که له استيدا ته وه نه کاري گډانه وه يه، نه کاري ته وه يه ثم پاساوه به لنډته وه، ټهرکي نيهاد بل استکردنه وه يه ثم ستيه، ده بوو به پلي پر سه يه کي زه مينه سازي و زمانه وان ي هه ستمان بهو ناگايي دارا نه کردبايه، تهوه ي نيهادي ه نايه سر ثم گوته يه، هخنه ي به شلک له خوښه ران و هخنه گراني کورده، له مانوسک لهو باره يه وه، بل يه نه دبوو نيهاد بهو ستيه خي بخاته نلو هه يه کي بابه تيانه وه. هر له سياقي ثم بابه ته، ده بوو نيهاد جامي له به شي " دايکه بووم به پياو " به پلي قناغي گه شه کردني عه قاي و زه مهن ي و زمانه وان ي گوزارشتي له گوته يه بکردبايه.

ونبووني نووسر و شان کارک له کډانکي پاري سدا..

ثم به شي نفلتيته کي نيهاد جامي به اناوي تهوي ناديار نووسراوه، خهون گډه يه کي گرنگي ثم به شيه، که له بينيني پستکارکي پاري سه وه ده سته دات، تا تهوه ي له فيلمکي فرهه نسي، به بينيني نالان ديلن و کاترين دينف، ثم خهونه گه وه ره ده بلت. خهون له زيان ي مر قدا بريتيه لهو حزه ي له ناو بلده ننگي و بل زمانيدا سره هډه دات، وانا ناگايي و هه سته وه ره کاني مرقي بيرکهره وه، به رده وام له نوان نانا زيي و ده اوکډا ده بن به دوو به شه وه،

بهشك پر سهی خهونه كه داده ئه، به شهكهی تر له نهوان واقع و خهیا، به ئاراسته ی گوم ایدا ده یبات. كاره كته ری سه ره كهی ئه م به شه، منه كه له ناو ئه ویترا كهی دیار، ئه ویترا كه له ی خهون و ئاگاییه وه نه خشی پاریس له یاده وه ری خیدا ده كه شت، به مام له نهوان ئا زیهی و ده ئاو كه دا ئه م خهونه ده كه و ته په راو ئی بیر كرده وهی منی دیار و ئه ویترا نادیاره وه. سه ره تا ئا مازه مان به وه دا، كه ئه م به شهی نه قل ته كهی نههاد جامی، به میت دی بونیاد گه رای ی نووسرا وه، بهو مانایه ی خهون به شك كه لهو بوونه ی له یاده وه ری مر ق دا له ههسته وه ده ب ت به واقع. په نا هه ندك له ئه وریا ده گیر سه ته وه، زیانی په نا هه نده یی ده یبا ته وه سه ر خهونی گه یشتن به پاریس، به مام نه گه یشتن به پاریس هشتا گرت كه ده یبا ته وه سه ر یاده وه رییه كانی سه رده می خهون و هه رزه کاری، ئه وهی له یاده وه ری هه رزه کاری یا گه نه ج تیدا بوونیادی نابوو، ئه وریا و ئا زیه كانی زیان، تووشی شكستی روحی ده كات، هه موو مانا كانی بوون له م نه قل ته دا ده مان به نه وه سه ر ئا ل زیهی سایك ل جیا، كه له نهوان مه رگ و زیان و گرت ه كانی ابووردوو، ابووردوویه كه له كه ركوكه وه به هه ول، گه شهیه كهی تری زیان ده یها ت، به واتایه كهی تر، هشتا كوردك نه یه توانیوه له ئه وریا به ت، به كو به رده وام ده گه ته وه سه ر یاده وه رییه كانی، نه ستالیژیا لای تاكی ته هه لاتی كوشتن كهی له سه رخیه، هه ر خودی "و نه بوونی نووسه ر و شان كارك له كه نه كانی پاریس" ته نانه ت له پاریسیش، له ده رئه نهجامی سایك ل جیای ئا زه وه سه ره ده دات.

له نهوان تاك ده نگیی و منی ئا ز.

به پ ی تی ری دهروونشیکاریی فرید، " ئید ، من . ئیگ، ئه و " ئه وهی له ره دا باسی له وه ده كه م به ومانایه نییه نههاد جامی له م نه قل ته دا کاریگه ریی فریدی به سه ره وهیه، به كو بهو مانایه ی چه مکی "منی ئا ز" سستمه نهك به شك ب ت له م شك، له ره دا گریمانیهی كارا له پر سهی تاك ده نگیدا ئی گرنگی له نهوان ئید و ئیگ ههیه، ده رئه نهجام له هه ناوی ئه م تاك ده نگییه دا "سو په ر ئیگ" منی با، سه ره ده دات، ئه وهی فرید باسی له وه ده كات، په یوه ندیی به سه كس و شه انگ زیهی و زیندوویی و یژدان و ئه خلاقه ههیه، ئه وهی من له ره دا له باره ی منی ئا ز باسی له وه ده كه م، و نه یه كهی په چه وانیهی تی ره كهی فریده، كه گوزارشت له ده ئاو كه ده كات، ده ئاو كه له نهوان منی ابووردوو له گه منی ئه ستا، خه می گه وه ری منی ئه ستا گه نه وهی دایكه به ناو زیان و، زگار بوون لهو ئا زیه، له ره دا به پ ی تی ری دهروونشیکاریی قسه له نهوان هه ردوو منی را بووردوو، منی

[illegible]

سہرچا وہ . .

وهرگڏائي ٻي عهره بي: عه بدالڪه بير ٿه لشه رقاوي.

وهرگڏائي ٻي ڪجهه بهي: مونزر ڪه ڀاشي.

توڙينه وه له باره ي ئه نته لـجيا ي فينه مينه لـجيا

زَاقُوا قُلُوبَهُمْ تَىٰ حَه بِيْبَه .

دا یک کان مرث بوون دار
حیزران ز بوون . س دیق س عید

وا ندری

وا ندری (وا ندری) وا ندری وا ندری

نژاد زموونی شیعریی، نژاد زمووننک ل گانداي. کات شاعیر کیش هیچی نوئی پ نامند ب وتن، یاخود نژاد زموونن شیعریی کئی ل جئی خئی وستا، نژاد جاری م رگی خئی ددات. خولان و ل بازنی شیعر و زمان کی دیاریکراودا، ناتوانت گوتار کی دیکئی شیعری جیاواز بندت ناراو. ی کک ل و گگز شیعرییانئی وایکرد نیو سد زیاتر شرک ب کس ل نو نژاد زموونی نووسینی شیعدا بژیت زمان کئی تی. شرک ب ب وای من هر ت نه شاعیرن بوو، ب کو فره نگ کیش بوو ل زمانی تاز و وشئی تاز. ن گینا هاوش وئی گ ل شاعیری تر، د م ک بوو د ک و ت پ راو لزی م ژوو و. ک زمانی شیعر جیاواز ک و ت و، نژاد و و ماناش جیاواز د ک و ن و. ی ک ک ل خاسی ت دیار کانی ت کستی ن مر ن و ی، ک ه میش خولن رد ت توانت بگ و ت و س ر و ب مانای دیکئی جیاواز تر بک و ت. ن م ج ر د قان، سنووری ز م مان وشو ن د ب ن و ل ی ک کاتدا ه م د ق کی م ژووین، ه م ن ستاین. ن م خاسی ت ب ش و ی کی دیار ل نژاد زموونی شیعری کلاسیکی کوردی د بینر ت، ک و رای ت پ بوونی چ ند سد ی ک ب سار نووسینیان، ک چی هشتا د خولنر ن و و بگر ه ند کیان ش و ف ش ن کراون!. ب گومان هر د ق ک ن یوانی ل و چوارچ و ز م نی و م ژوو یی د رچ ت ک د ق کئی تیادا نووسراو، نژاد د چ ت پ راو لزی م ژوو. ب ن و ی د ق کیش ن ب ت ب ش ک ل م ژوو ب مانا ن د بی کئی، نژاد ب وز و ه لزی ن و ی تدا ب ت ب ر د وام بخولنر ت و. د ک ر نئی قیبی د دار نموون ی کی دیار ب ت ل و ت کست ن مرانی ک سنووری م ژوو د ب ن. نئی قیب ک د یان سا نووسراو، ل ن ستادا ن ک هر د خولنر ت و، بگر ب ت م اشی ن ت و یی ن م و ب ش کی دیار ل ک نستی میلی ن ت و یی ن م. ب گومان، ه م موو د ق ک ناتوانت شوناسی ن مریبوون و ربگر ت و ن چ ت پ راو لزی م ژوو، ل ن ستادا گوتاری ب ش کی زری شیعری ن و ن و یی ن ک هر نابند ج گئی ت امان و خولن و ی خولنر، ب کو هر ل گ نووسینیشیاندا د قی مردوون. وات ه ر ساتی ی ک می خولن و ی د ق ک، خولنر درک ب و د کات ک ل ب ر د م ت کست کدای ک جگ ل ی کجار بینین و خولن و، ناتوانت ک ناکی ل گ ه ب ت. چ جای ن و ی د وای چ ند سا ک و جار کی تر بگ و ت و س ر ی. ب ش ک ل شیعری ن ستا ل ناستی

زمان و گوتاردا، هـند ساد و ووت دـکـرتـو، وک ئو وى لـ بر دم دقـکى مىلى بين نـک شيعر. کـ يـکـکـ لـ و ژانـر جوانانـى چـ و جوانى بـ خوـنـر دـبـخـشـت. ئو سادـبوونـ هـر تـنـها لـ ناستى فـمـدا نيـ، بـگـر لـ ووى ناوـکـيشـوـيـ. زـرجـار ئو سادـبوونـوـيـ مانا ون دـکـات و يان بـر مانا يـک دـکـوين، کـ خـى لـ هـموو جـر جوانى و شيعريـتـک. شيعر يـکـکـ لـ و دـقـانـى لـ يـک کاتدا جوانى و چـر، پـيام و مانا بـ خوـنـر دـدات، ئـزمـوونى شيعرى شاعيرـک، کاتـ لـ بازـنـيـکى دـگـما دـوـستـ و لـ دـورى وشـ دـخـولـتـو، ئيدى ئـزمـوونـکـ کـتـايى هاتوو، ياخود لـ دوا دـپـي چـاوـى شيعرى خـيدا يـ. لـ ئـزمـوونى شيعرى شاعيراندا، چـکـيـک هـيـ، ئـويـش بـر و پـشـوـچـوون و تـاـقـيـکردنـو وى ئـزمـوون و ستا يلى جياوازي دىکـى شيعريـ، نـک گـانـو و وک ئو وى لـ بـشـکى زـرى شاعيرانى نـو وى اـبردو و لـ ئـستا دا دـبينـرت. شيعر تـنـها زمانـ، بـ دـر بـستـبون بـ زمانـکى نو، جـهاـنـبينـيـکى نو، وـانـينـکى نو، هـيـچ شاعيرـک ناتوانـت تا سـر شيعر بنووسـت و خـى کاوـر نـکـاتـو، يان دـق بـ هـندـک وشـ و وـنـى سواوى شيعرى نـگـرت، کـ هـزاران جار دووبارـ دـبنـو. زمان ئو و کـرتـيـ، کـ دـتـوانـرت لـ چـنـدين گـشـنـيـگا و دـلـالـتى شيعريـو، لـ دـقـى شيعريـدا بـرجـستـ بـرت، خووگرتن بـ زمانـکى ديارىکـراو، بـ چـند وشـ و وـنـيـکى سواو، ناتوانـت تـکـستـکى شيعرى جياواز و نو بـر هـم بـهـنـت. دـقـى شيعرى (دايـکـان جوان بوون) ي دـشاد عـبدو، کـ دوايـن شيعرى تـازـيـتى، يـکـکـ لـ و شيعرانـى بـ بـواى من گوزارشت لـ کـتـايى هاتنى ئـزمـوونى شيعرى ئو شاعيرـ دـکـات. گـر بـ وردى بـوانينـ ئو شيعر و بـراوردى بـکـين بـ شيعرـکانى بيست سا لـمـوبـرى ئـم شاعير، ئـوا زـر بـ وونى ئو ومان بـ دـردـکـوتـ کـ ئـم شاعير، لـ برى ئو وى بـر و پـشـچو و بـت و ئـزمـوونى تـازـى شيعرى تـاـقـيـکـر بـتـو، کـوتـتـ خـجـوينـو و نووسينى جـرـکـ لـ بـ ناو شيعر. ئـم شيعر، لـ ووى زمان، ناوـکـ، وـنـى شيعريـ، لـ ئـزمـوونى شاعيرـک ناچـت، کـ پـنـجا سا شيعر دـنووسـت. ئـم دـقـ، يـک اسـتى بـ خوـنـران دـردـخـات، ئـويـش ئو وى کـ ئـم شاعير، دوا چـاوـى شيعرى خـى کوشيو و سـرـرـنـجام ئو دـقـ نـاـهـونـرى و لاوازي لـ کـوتـتـو. دـشاد عـبدو، لـم شيعرـيدا دـتـ:

م۔ نچ۔ ل۔ ر۔ ٹاگر جوا نہ۔

ک د ا ی ک کان س ر ی ش لا د ب ن ل س ر ی

کے وگیر چ دے گئے ہ۔ دستیان و کے وگیر کے زیتر ہ۔ باوک و بنکر ہ۔

خـيان.

پـنجا سا لـم و بـر، پـشـو، شاعـري بـ هـوـست و پاڪ ودياري
نـتـوـيـي نـم، لـ شـعـر كـيـدا كـ بـ تاڦـگـي برازاي نووسـيو
دـتـ:ـ

بـيانـيان كـ ئاگر كـ دـكـيـتـو

شير بـ من و بنـكـ بـتـ

دـشاد عـبدو، دواي نيو سـد لـ نـمـوونـي شـعـري خـي، كـ هـمـيشـ
وـكـ قـيـگـر كـي دـياري شـعـريش هـوـي پـيشـاندانـي دـدـن، دـت وـنـيـي كـي
شـعـري پـشـو، لـ گوزارشت و مانايـي كـي جـياوازدا دووبارـ دـكـا تـو،
نـمـش تـنـها يـكـ ئاماژـ دـگـيـنـت كـ ئـويـش خـولانـو بـدـوري وـشـ
و گـانـو وـيـي بـ دواو. بـگومان نـمـ بـو مانايـي نـيـي، وـشـ موـكـي
شاعـيرـكـ بـت، بـكـو كـا تـ هـمان وـشـ، بـ هـمان وـنـ و وـسـف خـي
دووبارـ دـكـا تـو، ئـوا جـگـ لـ لاسا يـكـردنـو، نـمـبوونـي دـيدـگـايـي كـي
نـوـي شـعـري، هـيـچ مانايـي كـي دـيـكـي نـيـي. شاعـير، دايـكـانـمان
دـبـاتـو نـو نـو ئـو چـوارچـوـ خـيـي كـي و ميلـليـي وـكـ زـينـدان بـ
درـزايـي مـثـروو، بـيان بـوونـ ئـويـش ماـكـيان و نـو موبـقـانـيان.
ئاـيـكـنـكـانـي مـنـجـ، كـوگـير، سـر ئاگر، دـلالـتـن لـ و ئـركـ
ژـنـانـيـي كـ هـمـيشـ لـ كـمـمـگـي نـمـ بـ ژن دراو و دـدرـت. بـو
مانايـي ئـركـي ژـنان، هـر تـنـها چـشت و مـنـجـ و خـزمـتـكـردنـي پـياو
و دـبـ وـكـ حـيـزـران بـرگـشـ بـگـرـت. شاعـير، كـوگـيرـكـ زـيـاتـر لـ
ژـنـانـبـ باوـكـ دا ئـنـت ! بـ است نـمـ دـيدـگـايـي، هـمـمـگـي چـ گـوتـار
و مـبـسـتـكـ؟ جـختـكـردنـو لـ دنـيا بـيني شاعـيرـكـ بـوـي دـبـت
دايـكان كـوگـيرـكـ زـيـاتـر خـواردن لـ خـيان بـ باوـكان دابـنـن ئاماژـي
چـوسـانـو وـي ژن و دـيدـگـاي پـتـريـا كـي خـيـمـگـيـي نـيـي؟ بـ دـبـ باوـكـ
كـوگـيرـكـي زـيـاتـر لـدايـكـ بـبات لـ كـا تـكـدا ئـو خـي خـواردنـكـ
ئامادـ دـكـات و تـين و تاو و بـسـي گـرمـي ئاگر كـ دـيسـووتـنـت؟
نـمـ جـر و وـنـا كـردنـ، كـ لـ پـراوـزـيـو شاعـير دـيـوـت وـكـ
وـنـيـي كـي جـوان و سادـي ژيـانـي اـبرـدووي دايـكـان پـيشـان بـدات، لـ
استـيدا وـنـيـي كـي جـوان نـيـي، بـكـو وـنـيـي كـي خـيـي كـي و پـ ئازار
و گوزارشت لـ چـوسـانـو وـي ژن، بـ دـست و ئـقـي پـتـريـا كـيـانـي
پـياو كـورد و وـانـيني باوـكـ بـ دايـكـ و نـر بـ مـ دـكـات. شاعـير لـ
يـي وـنـيـي كـانـي مـنـجـ و كـوگـير، چـشت و شـير، ژـنان دـبـاتـو نـو
موبـق و ئـو پـيامـمان پـ دـگـيـنـت كـ شوـنـي ئـوان ئـرـيـي و
ئـوان دـبـ مـوتـيـعي پـياو كـانـيان بـن و وـزـيان لـ بـگـرن و كـوچـكـ
زـيـاتـريـش لـ بـشـكـي خـيـانـيان پـ بـدن، بـو مانايـي ئـوان دـبـ
ماندوو بـن، ئـوـي پـياوـيـش دـبـ بـ بـسـنـو، وـكـ ئـوـي لـ ئـيسـلامـدا
دـگـوتـرـت هـر ژـنـكـ پـياوـكـي لـ ازـي نـبـت، ناچـتـ بـهـشت. گـرچـي

لە وایەدا، ئەم شاعیرە دەیه‌وێت وا وێنای بکات، کە شکە و وێز، پایەکی کەمەلایەتی و میلی بە دایکەکان دەگەڕێتەوە کە لە ئابردوودا چەن بوون، بەبەلام لە ناوێکی کەدا گوتارێکی نەڕیتی و سونەتی بەرھەم دەھێنێت و جەخت لە وێنە میلی و پەتیاکیانە دەکاتەوە، کە لە کەمەلەکی ئەمەدا پیاو بە ژن ھەیه‌یت. لە کەمەلەکی ئەمەدا، ھەمیشە ژنان ھاوتای پیاوان، لە ئێرک و ماڵداری و خەبات و تەکەشان داوون و باجی زیاتریشیان داو، دایکی وێھا ھەبوو، چوار ھاوێی بەخشیوەتە کوردستان، خێراگر و بەور و قوربانیدار بووین، شیاوی ئەوان تەواوەکیان بە لە خاک بسووی، وێک ئەوێ پەشەوی مەزن دەیه‌یت، ئەم شاعیر ھەموو ئەو وێنە مەزن و مەژوووی و جوانانە نابینێت و دێت وێنەی دایکەکمان بە کەوگیر و مەنجە پێشان دەدات، وێک ئەوێ ژنی کورد جگە لەم کار، ھێچێ تر نەزانێت و کاری تەھنا نەو چەشتخانە بەت؟ ئەم شاعیر، دواي ئەوێ دایکەکانمان بەو شەوێ پێشان دەدات، ئەمجارەیان دەتێت:ـ

دایکەکان دار حەیزەران بوون و گوڵیان بە ھێچ نەدەدا

لە ئاستیدا، دایکەکان دار حەیزەران نەبوون، بەبەکو مەرف بوون، وێک من و شاعیریش ئاوەز و ھەست و سەزبان ھەبوو، دێخەش و نیگەران دەبوون، خەمیان دەخوارد و ئامانیا دەکرد، بیریان دەکردەو، لە دێخ و گوزەرائی ژیان و چەوسانەوێان بە دەستی پیاو، ئاین، نەڕیت و کەمەلەکی نیگەران بوون، ئەوان مەرف بوون و ھەست و سەزبان ھەبوو، کە گوڵیان بە ھێچ نەدەدا، ئەوا لە خێراگریان نەبوو، لەوێش نەبوو کە وێک دار حەیزەران قەق و پتەو و بە ھەستن، لە کاتێکدا ژنان ھەزاران ئەوێندە پیاوان یە سەزتر و ئامانسیترن، بەبەکو لە ترسی پیاوکانیان و لە ترسی کەمەلەکی، ناچاربوون ئەو دێخ قبول بکەن. ئەوان دەبوو، ماندووێتی، ماڵداری، چەوساوەنەو، ستەم و بگەرە لەدان و شکانەوێش بچەژن، بە ئەوێ مافی ئەوێان ھەبێت، ناڕەزایی دەربەن و قسە بکەن، مەگەر ئەستاش لە کەمەلەکی ئەمەدا، ھەزاران پیاوی لەو شەوێ بوونیا نییە و ھەمان ئەقە پیاو سالارانە بەرکار نییە؟ ئەوان گوڵیان ھەبوو، ھەرگیز توانای دار حەیزەرائیشیان نەبوو، ئەوان مەرف بوون ئەک دارێکی قەق و تەقی بە ھەست و سەز، ئەو پیاوکانن وایان دەکرد، دایکەکانمان خەیان وێک دار حەیزەران پێشان بدەن، مەگەر ھێچ مەرفەک ھەیه‌یت، بەدەر لەوێست و توانا خواستی خێ، کاربکات و ماندوو بەت، ناڕەزاییش دەر نەبێت؟ شاعیر بەردەوام دەبێت لەو وێسە نا سەرووشتی و بایەلەژی و مەییە دایکەکان و ئەمجارەیان دەتێت:ـ

دنیا یان ل و خشتا ن دروست د کرد

ک ل خانووی تر ووخا بوون

ب ئو وی گلا یی ل ک س بکن

دایک کان، د یان توانی گلا یی بکن، گلا ییشیان د کرد، د نیاش بوون خانوو دروستکردن، خشت ک شان و ه نان، ل گ گ توانست و سرووشتی ژنانی ئوان ن د گونجا، ب مام ل ترسی پیاو کان، ناچار د بوون ب دنگ دابنیشن و گلا یی ن کن. ئ ستاش ل ک م م گگی ئ م دا، چ ندین پ ند و ئیدی می ب مانا ل بار ی ژنو و د گوترن، و ئ و ئ و ی د د ن (ژنان ئ ق ق یان ل ک شدا ی ه ر ه ستن ل یان د ک و ت، تا پیاو ه ب ت، ژن مافی نی ق س بکات، پرس ب ژن بک ب مام ب گوی م ک، ژن ه ر ت نها د توان ت تا ش و پار زگاری ل نه نی بکات و ن یدر ک ن ت) ئ مان و چ ندین د رب یی دیک، گوزارشت ل و وانینن خ ی کی و پ تریاکیان د کن، ک ک م م گ و پیاو ب ژن ه ی تی، ئیدی ئوان چن د توان گلا یی بکن، دواتر گلا یی ل ک بکن؟ ل وان ی ه ر خ یان س رچاوی ترس و ب باکی و س م بوون ب ژنان و دایک کان؟ مر ف ک گوی ب ماندووبوون ن دا، ک گلا یی و بیرکردن و ی ن بوو، ک واتا د ب ب ب ت ب ت ن ک مر ف ! دایک کان ماندوو د بوون، گلا ییشیان ه بوو، ز رباش درکیان ب و د خ ی ژیا نی خ یان و ئ و س م ش د کرد ک ل یان د کرا، ب مام ن د و و ران دنگ ه ب ن. د شاد ع بد و ا، د ی و ت ه موو ئ و د خ ک م م ا ی تی و ژن تیی ی دایکانی ئ م ل ابردوودا تیایدا ژیاون، و ک ئاکت کی ساد و ئاسایی پیشان بدات و ئ و پ یام بگ ی ن ت، ک دایک کانمان چ ند ب ئاو ز، ه س ت و س زبوون و توانا ی کی چ ند سیزفیان یان ه بوو، ک ل واقیعدا و ن بوو، ب کو چ ندین پ ل، ل خوار و ی پ گ و پای ی ک سی و ک م م ا ی تی پیاو و بوون. شاعیر ب رد وام د ب ت ل و سفی دایک کان، ب و ج ر ی خ ی د ی و ت ب ی ل ک تایی شاعر ک یدا د ت ت _

دایک کان جوان بوون

ب تایب تی ک یشتن و شپرز یان ج ه شت

ل دوا ی خ یاندا

د ب ه یج جوانی ک ل و داب ت، س یری شپرز یی دایک کان بک ی، ک و ک دوا یادگاریی پ ل ئازاریی ژیا نی کی پ ل ل ماندوو تی و نائوم دی ل دوا ی خ یان یان ج ه شت؟ دایک کان، تا ل ژیان دابوون ه ر ماندوو، جگ ر سووتاو، شپرز بوون، ک مردیشن، ه ر ت نها خ م و نائوم دی و شپرز یان ج ه شت، ب مام ئ م ژیان و دیم نان، ئ م بیر و و ری و یادگاریان، ل استیدا ن ک ه ر جوان ن بوون و نین، ب کو مای ی ن نگیشن. د ب شپرز یی و ماندوو تی ئوان، بک ی ن

ما یه ی خه کردن، ت کردنه و د سووتا نمان به دایکه کا نمان. هیه
مره فكه له ژياندا نییه، ئار زووی ئه و بکات شیرزی یی له دوی خه
جه به بهت، له بری ئه و ی شانازی به و بکه یین که دایکه کا نمان چ
ناسه ریه کیان له دوی خه یان جه بهت، ئه و د به بهت خه ی ئه و
ئه فیه ته په تریاکی و خه بهت بکه یین، که به ئه ستاش و، نایه و بهت
دایکه کنمان به بهت و و چه له ژیان بهت و و که مره ف سیر بهت،
به ئه و ی که مردن شیرزی یی له دوی خه یان جه بهت.

سه دیق سه عید واندزی

سه رنج: دایکه کان جوان بوون، شیریه کی (د شاد عه بدو) یه، له
ئه دب و هونه ری کوردستانی نو، ژماره (1324) له 2024/ 5 / 30
به وکرا و ته و.

• ئه م به بهت له ئه نام ی گه ی کوردستان ژماره (1395) له
16/7/2024 به وکرا و ته و.

گفتوگه له گه موسیکژان مه جید خه شناو. هه فیه یقین- کامه ران حاجی ئه لیا س

موسیکژان مه جید خه شناو: ئه م ی که مان گه وره ترین روبه ری له تیه
سیمفونیا کان داگیر کردو
موسیکژان مه جید خه شناو: زه ر گرنه هونه رمه ندو نووسه رو شاعیره
ئه دیب تا له ژیان مابهت گرنه ی به بدرت و ئه ی له بهت
هونه رمه ندی موسیکژان مه جید سه عید خه ناسراوا به (مه جید خه شناو)
له شاری شه فیه و له دایک بوو، له سه رده م نه کی زوو و کو ژنیه
خزمهت به هونه ری کوردی کردو، له سه لانی حه فتا کانی سه د ی را بردو
له ئه زگه و ته له فیه نی کوردی به شدار بوو له ته مارکردنی چه ندین
گه رانی به هونه رمه ندان (تایه ر ته فیه، ته حسین ته ها، فوئاد ئه حمه د...)
له سه رده می شه رش ی ئه یلول و کو ژنیه به شدار ی له ئه ها نه گه کانی
نه وره ز و به نه نیشتمانی له ناوپردان و گه به دا کردو... له سه لانی

1981 د.ب.ت. پشم‌رگ و کو ئ.ندامی تیپی شهید کارزان ب.شداري بوو ل. تمارکردنی د.يان سروودی ش.شگ.ی ب. ب. هون.رم.ندان (ح.م. ج.زا، ناسری ر.زازی، ن.جم.ی غو.امی.) خاو.نی چ.ندین ئاواز، ل. ه.مان کاتدا م.جید خ.شناو ل. بواړی نووسینیش خاو.نی چ.ندین کت.ب. ل.س.ر موزیک. ئ.ندامی س.ندیکای هون.رم.ندانى کوردستان و ع.راق. ب.م.ب.ستی ئاشانا بوون ب.کارو چالاکي.کانى ب.چ.ند پرسيار.ك ب.س.رمان کردو. ه.ف.ی.ی.ن. کام.ران حاجی ئ.لیاس

*س.ر.تا ئ.گ.ر بکرت ب. خو.ن.رانمان باس ل. چ.نی.تی ئاشانا بوونت ب. هون.ری موزیک بک.یت؟

▪ س.ر.تای ئاشانا بوونم ب. موزیک و خ.ش.ویستیم ب. ئ.و هون.ر د.گ.ت.و ب. ق.ناغی س.ر.تای ل.پ.لی دووی س.ر.تای بووم ل. قوتا بخان.ی زگاری ک. مام.ستا " ع.بدولواحید م.رجان" ی.ک.م ئاوازو سروودی ب. گو.مان چرپاند. دواى ف.ری ژ.ن.نی ئام.ری ک.مان بووم ب.ئ.ندامی تیپی موسیقای س.فین ل. گ. هون.رم.ندان " رزگار خ.شناو ن.ن.ب.ر خ.شناو " ک. ژمار.ی.ك هون.رم.ندی ل. خ. گرتبوو ل.وان. ر.وانشاد " ح.مید س.عید ق.ساب " ک.ئ.وان دان.ری تیپ.ک.بوون .ل. سا.انی ح.فتاکان (ئ.وکات.ی قوتا بی بوو ل. پ.یمانگای هون.ر جوان.کان.) . ل.ز.رب.ی ئاه.نگ.کانی ب.ن. ن.ت.و.ی.کان ب.شداربوون ب.تایب.تی ئ.و ئاه.نگان.ی ک.ل. ناوپردان و گ.ل. ساز د.کران ل. دواى ب.یانام.ی 11 ی ئادار ب. گ.ووتین.کی تر د.ستمان ب. چالاکى کردو. .دواى ئ.و.ی ل. پ.یمانگای هون.ر جوان.کانى ب.غدا ب.شی موزیک و.رگیرام کات ل. پشوو.کان د.هاتن.و ل.نیو.ی سا و س.ی سا پشووی هاوین دواى ر.ک.وتن.ک.ی ئادار ئ.م. ب.رد.وام بووین ل. چالاکى تائ.ستاش ب.رد.وامین، ب. چ.ندین ق.ناغی هون.ری ت.پ.ربووین.

*تا چ.ند گرنگ. ژنیار د.رچووی ف.رگ.ی.کی هون.ری ب.ت؟

▪ ب.گومان گرنگ. ب. هون.رم.ند ل. ه.ر بوار.ك ب.ت بر.و ب.هون.ر.ک.ی بدات، ب.ی ب.م.ب.ستی بر.ودان ب. توانست.کانمان، دواى ب.یانام.ی 11 ی ئادار ل.پ.یمانگای هون.ر جوان.کانى ب.غدا ب.شی موزیک ئام.ری چ.ل.(فی.ل.نس.ل) و.رگیرام ب.ش.و.ی.کی زانستی گرنگی ب.هون.ر.ک.م دا. ز.ری چالاکي.کانم ئ.و کات ل.ئ.زگ.ی کوردی ب.غدا بوو ل. ت.مار

کردنی گۆرانی-کانی(تای-ر ت-فیک، ت-حسین ت-ها و فوئاد
ئ-حم-د) جگ- ل- ئاھ-نگ-کانی ن-ور-زو ب-ن- ن-ت-و-ی-کان
سا-ی 1975-1976 دوا-ی پ-نج سا- ل- خو-ندن توانیم ب-وانام-ی
دب-م-م ل- بوا-ری موزیک ب-د-ست به-نم.

*کام-ن ئ-و ژ-نیاران-ی کاریگ-ریان ل- س-رت- ه-بوو، یاخود
س-سامیت ب- ژ-ننیا-ن؟

▪ ئ-و س-رد-م-ی من قوتا-بی بووم باشت-رین ژ-نیاری ک-مان ل-ناو
ع-ر-ب دا(ع-بوود ع-بدولعال)، بوو ک- ژ-نیار-کی ب-توانا-ی
لوبنان بوو ئ-و هون-رم-ند- ز-رین-ی گ-رانی-کانی ئوم ک-لسوم
ب- ک-مان-ک-ی ئ-ژ-ن- ز-ر س-رسام-ی ژ-ننی- بووم. ل-ناو
کوردیشدا ژ-نیاری ب-توانا-ی ک-مان ز-ر ک-من س-رسامیا-نم بوون
و-کو "د-شاد س-عید ده-کی" ک-هاو-ی خ-مان بوو ل- پ-یمانگا
سا- دوا-ی ئ-م- بوو. ه-رو-ها ما-م-ستا "ئ-نو-ر ق-ر-داغی"
ن-ک من ز-ری ئ-و قوتا-بی- کوردان-ی ئ-و س-رد-م- ل- ژ-ر
کاریگ-ری ئ-وان-دا بوون. ل-ئام-ری چ-ل- من س-رسام بووم ب-
ما-م-ستا ک-م "حوس-ن ق-دوری" ه-رو-ها ر-وانشا ک-نعان و-سفی
ک- ئ-کت-ر-کی دیا-ری ع-راقی بوو. کو-کی ه-بوو (قوس-ی
ک-نعان و-سفی) باشت-رین ژ-نیاری ئام-ری چ-ل-(قی-ل-نس-ل) بوو
ل- گ-نج-کان ل- تیپی س-مف-نیا-ی ژ-نیاری ی-ک-م بوو ر-ی
س-ر-کی ه-بوو ل- ک-نس-رت-کانی ئام-ری چ-ل- کاریگ-ری ز-ری
ل-س-ر من ه-بوو.

▪ ک-ن ئ-وان-ی ئام-ری ک-مانیا-ن داھ-نا ب-واتا-ی-کی تر
نیشتنیا-نی ئام-ری ک-مان کو-ی-؟

▪ ئام-ری ک-مان ئام-ری-کی ژ-د-ری ر-ژ ئاوا-یی- گ-ور-ترین
روب-ری ل- تیپ- سیمفونیا-کان داگیر کردو- ز-ر جار ژمار-یا-ن
ل- 30 ئام-ری ک-مان ت-پ- د-کات. س-ر-تای د-زین-و-ی
ب-ف-رمی د-گ-ت-و- ب- ناو-استی س-د-ی شانز-ه-م، ئ-وکات-
ب- د-ست دروست د-کرا ب-ناوبا-نگترین خ-زانی دروستک-ری ئ-و
ئام-ر- خ-زانی "سترادیفاری" ل- ئ-مانیاو خ-زانی "ئ-مانی"
بوون ل- ئیتا-یا. ب-ناوبا-نگترین دروستک-ری ل- خ-زانی
سترادیفاری(ئ-نت-نی- سترادیفاری) بوو. باشت-رین ک-مان ل-س-ر
د-ستی ئ-و بلیم-ت- سا-ی 1713 دروست د-کرا. باشت-رین ژ-نیاری
ئام-ری ک-مان و داھ-نان-کانی ل- ک-نس-رتی ک-مان(ئ-نت-نی-
قیفا-دی) بوو. ل-چ-رخ-ی باروک دا. ب-م-ئ-ستا دوا-ی بوونی
ب-کاری بازرگانی کارگ-ی تایب-ت ب-و ئام-ر- ل- (ئ-مانیاو
ئیتا-لیاو چین و یابان و چیک) ئ-و ئام-ر- ب-ره-م

د.نن. ب.م.م. موو کاتک کاری د.ستی خوازراو تر.و. و.کو کارشی ه.ورامان.

▪ ئاوازی تایبەت ب.خەت ه.ی.؟

ئ.و.ی راستی ب.ت من جگ. ل. ژ.ن.ن. ، ل. ه.مان کاتدا گرنگیم ب. نووسین و سروود داو. ک.ل. شاخ بووم، سروودی (ق.چی قوربانی و.اتم) ه.نراو.ی دکت.ر مارف عوم.ر گو. و وتنی هون.رم.ند ی ک.چکردوو "تاهیری خ.لیلی" ئاوازی من بوو ه.رو.ها ه.نراو.ی.کی شاعیر ح.م. س.عید ح.س.ن ناو نیشانی ه.نراو.ک.م ل.بیر چوو. ب.م.م. س.ر.ر.تا.ک.ی ئ.و. (چونک. لوتک.ی س.رم ن.وی ناب. چونک. زامی. ه.تد) ک.تایب.ک.ی د.و. (چونک. ب. چ.وساو.کا ن. ئ.نووسن). ئ.م.و ه.نراو.ی.کی ه.منی شاعیر. ک. د.و. (ئ.ی ش.هید ئ.ی نموون.ی ئازادی .. ن.وات خو.نی ت. ب. خ.ای ئاوازی شاخی بوون ..) دواي .اپ.ین و ئازاد کردنی کوردستان ئ.گ.ر سیدی 2010 چالاکی قوتابخان.کان ببینی ز.ری سروودی منا.ان ک. ه.نر.و ئاوازی خ.م بوون ، ل.وان. (کوردستان، ئ.نگین.، د.و و شاخی ب.فرین.، تاڤگ.ی چ.م و .ووباری ب.ه.شتی س.ر ز.مین.، سروودی ک.ش و ه.وای و.ا ت.ک.م. ه.تد).

▪ ب.ب.چوونی ب.ر.زتان ئاستی موزیکی کوردی ل.ئ.ستادا ل.چ ئاستک.دای.؟

▪ موزیک زمان.کی جیهانی. ئ.م.ی کورد و.ک میلل.ت.کی ئ.ژ.ه.اتی خاوان موزیک و م.قامی تایبەت ب. خ.مانین میلل.ت.کی د.و.م.ند ب.گ.رانی ف.لکل.ری ر.س.ن ب. نموون. م.قامی ئای و ، خاو.ک.رو، خورشیدی و، ئ.ا و.یسی و، هیجران و. کورد و، ب.یاتی کوردی .. ف.م.ی تایبەت ب.کورد ک.هون.رم.ندانی ر.س.ن (ع.لی م.ردان، تاهیر ت.فیق، ح.س.نی جزیری)، هون.رم.ندی ر.س.ن بوون .. ل.ووی گ.رانی ئ.و س.رد.م. جوانی خ.ی ه.بوو . ئ.و موزیک.ی ک.ئ.و کات. ئ.ژ.نرا ل.د. و ناخ بوو. ب.م.م. ل.ووی دا.ب.ش کردن ک. ب. ع.ر.بی ئ.و.ن. (التوزیع الالی) ئ.ستا پ.شک.وتووتر. وات. گیانی موزیکی ئ.و س.رد.م. ب.چ.ژتر بوو. ئ.و ئاوازان.ی ئ.ستا ئ.وتر.ت ه.ر هی ئ.و س.رد.م. ز.ین.ن جگ. ل. هون.رم.ند (ع.دنان ک.یم و بیژان کامگار) ل.و کاس.ت.ی گ.ران.ی.کانی (س.ید ئ.سغ.ری کوردستانی) ل.گ.ی تپی ئ.رکسترای تاران ، ک.ز.ر ب.جوانی ئ.ی.ن.و. ، ب.داخ.و. ئ.وانیترز.ر لاسایی کردن.و.یان س.ق.ت. ج.گای داخ. ئ.ستا و.ک جار.ان ل.ئ.زگ.ی کوردی ه.بوو فیلتر.ی نی. د.نگ.کان ه.س.نگ.نن. ئ.وی د.ت پار.ی ه.ب.ت کلپ د.ر ئ.کاو

گڏرائي ٿي ئاوازي ڪئي ريس نيش ٽش شو نن . لواندي
تڪنڊلڙياو ٻيتمى خراو ساردمي ٽستا ٽو سلبياتي
هبت.

* ل ب واری نووسینش ب ر زتان خا و نی چ ند ک ت ب و ل ک ن و ن
ن ک ر ت تیشک بخ یت س ر ئ م ب و ا ر ش ؟

• لښووی نوښت بڼه تایبته تی موزیک داخلي کچه کمه من نه وانه یې خپلوان
لښوونکي ته وایي چې دغه کچه د من نه وانه کانه (دکتور
نامانچ غازی و مامانستا وریا نه حمید و حیدر مامانچي) باقی
بهرنیز نه ترخښم به رهلم و کتلیبی جوانیان هیل هیل ته نه و
نووسینا نه کاک (فرهنگ نگ غفور، هیلنگاو نه نوښت
شخانی، مامانستا نه نوښت قره داغی) له گډه نه وهونډرمندان نه یې
کله گډه قاری چلاواز نه یان نووسی چې په نجیان دیار...
هیل وانه کانه منیش ته نه ستا چوار کتلیبی بڼه چاپ گډه یان دوون
لښوونکي (سهر بردو و ووداوی مژووی له لاکه کانه کاوښس
ئاغا)، که ته نه ستا چندان کچه و سمنارم له سهر کردو
لاکه کانه کاوښس ئاغا رښه و مژووی هیل روښه کتلیبی (کله
بیتنه فن) 400 چوار سه د لاپه یې له نووسینې دکتور حوسه
فوزی که به گډه میسرې له عره بی ورم گډه او به سهر
زمانی کوردي. کتلیبی (په لکه زښه یې) تایبته ته به ژبانی چل
هونډرم ندو گرانې به ژ و موزیسیان به نمونډ
له موزیسیان نه کان موشت بای میرزاد ته دایې. چوارم کتلیبی (د
ئاوازی جیهانی یې) نووسینې دکتور سور یام له سهر نه وښ
ورگډه نه به سهر زمانی کوردي. شوکر نه ستا سه کتلیبی ترم
نامادنه به چاپ له وانه (جیهانی موزیک) نووسینې (زین
النصار) (له ئاوازی هونډری موزیک) که 17 بڼه تی موزیک
له خه دگرته وک فله می جیهانی که نشترته و، سیمفونیا و
چمبه موزیک (موزیکی که شک) که سهر دانی هایدن و مزارت و
بیتنه فن به شازاد و میرکان نه نووسرا، به نام و له که شکی
شازاد کان نمایش دکره. هیل روښه بڼه تی خه ماښ له خه
دگرته وک لاک و حیدر نه نمونډ. له دهر و یې موزیک
کتلیبی کم هیل له سهر زانا و داهڼډران به نمونډ (نه دیس نه)
ته دایې که داهڼډری کاره بایې.

• لایم رٲانہ لایہن پارٲگاری ھولہ راسیم کی رزلٲنات
بہ ساز کرا تاچہ ند گرنگ ھونہ رمہ ند تا لہ ژیان دایہ رٲزی
لہگریٹ؟

▪ زړه گرنگه هو نه رم نه ندو نووسه رو شا عیرو نه دیب تا له ژبان

ما بٚت گرنگی پٚ بدرٚت و ٚٚزی لٚ بگیریٚت . من سوپاسی برای
هونٚرمٚند (وشیار مٚرجان) ئٚکٚم وٚک بٚٚٚٚوٚ بٚری چالاکی
قوتابخانهٚکان . هٚروٚها مامٚستاو هونٚرمٚند (فٚرهٚنگ
غٚفوو) ر کٚهاریکار بوون بٚسازدانی ئٚ و ٚٚورٚسمٚ ،
بٚئامادٚبوونی ، جٚنابی پارٚزگار کاک ئومٚد خٚشناو ، دکتٚر
عٚلی رٚشید سٚرٚکی ئٚنجوومٚنی پارٚزگا و ، کاک عٚبدولٚحمان
فٚرهادی سٚرٚکی یٚکیٚتی نووسٚران و سوپاس بٚ هٚموو ئٚوانٚی
قٚلغان ومیدالیاو گوٚیان بٚ هٚنام لٚوانٚ ، برای هونٚرمٚند
(هیواسوعاد) سٚرٚکی سٚندیکای هونٚرمٚندان . سوپاس بٚ کاک
حٚمزٚ ئامادٚکارو پٚشکٚشکاری کٚناٚی قٚٚات هٚروٚها کٚناٚی
گٚلی کوردستان سوپاس بٚ هٚردوو بٚٚری بٚتوانا (دٚسٚز خان
و ژیار خان) ، سوپاس بٚ ئامادٚبوونی هٚموو ئٚ و نووسٚرو
رٚشنبیرو هونٚرمٚندو جٚماوٚرٚ جوانانٚ مایٚی شانازی بوو .
سوپاس بٚ ئٚوٚش .

هٚٚٚٚشٚی حکومٚتی کات بٚسٚرچووی

هه‌ڕه‌می کورستان له‌ فەرمانبهران، هه‌ڵه‌شه‌یه‌کی ما فیایه‌!.. تاهیر عیسا

له‌ ناو جه‌سته‌ی به‌گه‌ن كه‌وتووی حكومه‌تی هه‌ڕه‌می كه‌ت به‌سهرچوودا، ئه‌حی
میلیشیایی و ما فیایی هاوار ده‌كه‌ت.

ئه‌م حكومه‌ته‌ سهرماندی كه‌ نیگه‌رانی و ترسی فەرمانبهران له‌ هه‌ژماری
من، له‌ جه‌گای خه‌یدایه‌. ئه‌وان دواجار هه‌ڵه‌شه‌یه‌ی ئه‌وان كرد كه‌ ئه‌گه‌ر
فەرمانبهران هه‌ڵه‌ته‌ كاته‌ دیاریكراو له‌ هه‌ژماری من ئه‌كاونتیان
نه‌كه‌نه‌وه‌، موچه‌كه‌یان ده‌به‌دره‌ت.

ماوه‌یه‌کی زه‌ره‌ دوا به‌دوای یه‌فه‌اندمه‌ شکست خواردوو كه‌ی بنه‌ما ئه‌ی
بارزانی و به‌رتسه‌سك به‌وونه‌وه‌ی قه‌مه‌مه‌وه‌ی حكومه‌تی هه‌ڕه‌م و
له‌ده‌ستدانی ناوچه‌دابه‌هندراوه‌كان و گه‌له‌انه‌وه‌ی هه‌ڕه‌م به‌ ده‌خی
به‌رله‌ده‌خی دیفاكه‌تی، په‌رسه‌نگی هه‌زه‌، له‌نه‌وان هه‌ڕه‌م و ناوه‌ند،
به‌قازانجی ناوه‌ند و به‌رچه‌رخا، له‌وساوه‌ مشت و مه‌ له‌ نه‌وان حكومه‌تی
هه‌ڕه‌م و ناوه‌ند، به‌چه‌ند ئاقاره‌كه‌دا گوزه‌ری كردوو، هه‌ر له‌
مايه‌پووجه‌وونی سیاسه‌تی ئا به‌ووری سه‌ربه‌خه‌و قه‌رزاره‌وونی حكومه‌ت
به‌زیاتر له‌سیی و سه‌ ملیارد له‌اره‌ هه‌ته‌ ده‌گه‌ته‌ به‌اگرته‌ی هه‌ناردی
نه‌وت له‌گه‌یه‌یه‌وه‌ و هه‌ڵه‌شه‌یه‌یه‌ی په‌له‌مانی ماوه‌ی دره‌ژكراوه‌ و
به‌سهرچوونی ماوه‌ی كه‌میه‌یه‌ی هه‌ڵه‌ژاردنه‌كانی كوردستان و، ئا و گه‌له‌
له‌ ژماره‌ی كورسیه‌كانی په‌له‌مان و كه‌تاكه‌ن و ئا و گه‌له‌له‌بازنه‌ی
هه‌ڵه‌ژاردنه‌كاندا له‌بازنه‌یه‌كه‌وه‌ به‌ چواره‌ بازنه‌وه‌هه‌ته‌، هه‌موو ئه‌مانه‌
مه‌یدان گه‌له‌كه‌ به‌وون، كه‌ حكومه‌تی ناوه‌ند له‌گه‌یه‌یه‌ی فیده‌یه‌یه‌وه‌
هه‌له‌ و مه‌رجی سیاسیی و ئیداری و ئا به‌ووری فەرمانبهران وایانی حكومه‌تی
هه‌ڕه‌می به‌تایبه‌ت په‌رتی تیا دا له‌مه‌ نه‌گه‌نه‌داوه‌. ئه‌سته‌ش مه‌سه‌له‌ی مشت
ومه‌ی ته‌وتینه‌ی موچه‌ و هه‌ژماری من، و كه‌ مه‌یدانه‌کی دیکه‌ی مملانه‌ی
نه‌وان هه‌ڕه‌م و به‌غدا، له‌نه‌وان هه‌ژماری ئه‌وان و ته‌وتینه‌ی ناوه‌ندا،
سه‌رباری په‌داگری داه‌گای فیده‌یه‌ی ناوه‌ند، له‌سه‌ر ته‌وتینه‌ی،
به‌هه‌ڵه‌سه‌راوی ماوه‌ته‌وه‌. و له‌لایه‌کی ته‌ره‌وه‌ كه‌نتر له‌م مملانه‌ی
نه‌وان حكومه‌تی هه‌ڕه‌م و حكومه‌تی ناوه‌ند، مملانه‌ی زیاتر له‌سی سا ئه‌ی
نه‌وان حكومه‌تی هه‌ڕه‌م و خه‌ڵه‌کی كوردستان، به‌تایبه‌ت فەرمانبهران و
موچه‌خه‌رانی، چه‌ندین سا له‌گه‌له‌ ناهه‌یجینه‌ترین نموونه‌ی حوكمه‌انی
له‌دنیا دا ده‌ست و په‌نه‌ی نه‌رم ده‌كه‌ن، مانگرتن و بایكه‌ت و هه‌ڵه‌ژانه‌
سه‌ره‌شه‌فامه‌كان، به‌تایبه‌ت له‌زه‌نی سه‌وز، له‌سه‌ر موچه‌ و قوت و له‌به‌ین و

پاشه کۆتکردن، به شکی بهرد وامی سیرای نوان حکومت و موچه خان ران بوو، تا دواچار کار به و گه یشت، موچه خان ران ته وای متمنان یان بهرام بهر به حکومت ته خه ما یی له ده ستبدان و گواستنه وای ناو ناوای نا زایه تی کانی شیان به ناو نه، دادگای فیده ای ناو نه دی ناچار به به یارک به قازانجی موچه خان ران کرد، که ته وتین و موچه دان به به فرمان بهر وک باقی فرمان بهرانی دیکه ای عه اقه، به نام فرمان بهر وایانی حکومتی ماو به سه رچوو، هه تا ئه ستاش نایان وهت به نه ژر باری به یارک که له قازانجی موچه خان رانی هه ره به به یاری له سه ردراو. هه کار که ش زه ره شه، فرمان بهر وایانی هه ره به، وک به ما به دزو مافیا و گه نه، ته نیا شته که که ده توان به ئیداری به به گه ناشیرنه که یان له ده سه اتدا به ده ست وه بهر، هه ژماری منه. هه ژماری من به ئه وان، واتای در ژدان به و ناو ژردیوارانی که ده یان وهت ئه وان ته نیا ئه رکیان ناردنی لیستی موچه خان ران بهت، به وهزار ته دارایی ناو نه و ناو نه دیش موچه ای مفت ته سلیمی ئه وانی بکات و ئه وانی ش دواي له ده رکردنی حساب و کیتابی خه یان ئینجا به بانقه کانی به نه بهر، به نام نازاندر ته هه شتا هه وهستیان له باری به ینی موچه ای هه نه کانی ئه ژی سه ره به ئه ردغان و ناپاکی سه ره به یه زدان په نای به که گیرای به ما به ی بارزانی، له لای نه ناو نه و چیه ده بهت؟ وه له هه مان کاتیشدا هه ژماری ئه وان، ئه گایه کی دیکه ده بهت، به به بارمه گرتنی بهرد وامی موچه ای فرمان بهر ران، هه تا له هه ر کات که ده په ویستی کرد، له وه ئه گایه وه جه وهی فرمان بهر ران له گای ده ستگرتن به قوتیان وه به گیر ته. ده نا له استیدا له هه ره په گه یه کی ستانداردی حوکم انیه جه راو جه ره کانی دنیای مه ده رنه ی ئه مه ده، فرمان بهر ئازاد له وهی له کام بانقا هه ژماری بانقی ده بهت وه له هه مان کاتیشدا ئازاد له وهی له چه ندین بانقی جه راو جه ری دیکه دا هه ژماری هه بهت! به به نام، ته نیا یه که له هه ژماره کانی ئازادان ته تایبهت ده کات به موچه یه ک یان بیم یه که له هه ردوو حه ته سه رکاریی و به کاریدا، ئینجا چ له لای نه دام و ده زگای ده وه ته یه وه بهت یان له لای نه که میانیا جه راو جه ره کانی سه ره یه داران وه بهت، ئه و موچه که یان، یان به دوو جه فته جه ره ک یان مانگان به جه ره که، ده ژهندر ته حه سا به که یان وه، ئه مه مافه کی به چه ندوو چوونی هه ره فرمان بهر یان کره کار یان به کار که له ناو دنیای مه ده رنه ی ئه مه ده. به به نام وادیار حکومتی ئه کسپا یه ری مه سرورو قوبادی داوی (به نه) دواي هه مه به نه، په چه وانه ی ئه مه دنیای ستاندارد، ده یان وهت له گای هه شه ی موچه به ینه وه، فرمان بهر ران ناچار به وه به که نه به نه ناو هه ژماره که که دیار به بانقه که شه سه ره به مه سرورو به ما به که یه ته و له وه ئه گایه شه وه ده یان وهت سود که یه که ره زه ره به خه یان هه له وش.

تـ نـ ز / جـ لـ و عـ لـ . عـ بدولـ حمان فـ رهادی

برادرکی هاوزای خـ مم هـ یـ ناوی فـ همی یـ، ئـ وـ ئـ ژـ گوتـ:
فـ همی گیان، دواي ئـ مـ نـ خـ شییـ قورسـت، ئیتر کاتی ئـ وـ یـ بـ تـ نگ
تـ ندروستیتـ وـ بیت، لـ مـ ودوا بـ سـ و چیتـ نامـ وـ جگـ رـ لـ
پـ نجـ کانتـ وـ ببینم و هـ وـ دـ خواردنـ وـ کـ یش وردـ وردـ کـ م
بکـ یتـ وـ، ئـ یـ ئـ وـ نییـ دختـ ر لـ یـ مـ نع کردوویت! وـ رامی دامـ وـ:
پیااااا! بـ خوا گـ لیت! شـ تـ، ئـ وـ تـ لـ گوئی گـ لکـ سـ ر نوستوویت؟
بـ خوا ئاگات لـ هیچ نییـ! شـش مانگیش دـ بـ فـ م لـ یـ نـ داوـ و
ئـ سنا کـ بـ نی ئارـ ق و جگـ رـ یشم بـ دـ ت، قـ زم لـ یان دـ بـ تـ وـ و
یـ کـ سـ ر ئیستیفراقم دـ، ئیتر تـ وـ و! بـ شـ رـ فـ م باوـ کـ تـ وـ و. زـ ر
کـ یفم هات و لـ دـ ی خـ م گوتـ دیارـ دنیا باش گـ وـ و! لـ و گفـ توگـ و
چـ قـ چـ قـ مان، برادرکی دیکـ مان لـ تـ نیشـت دانیشـتـ بوو، وادیارـ بوو
فشـ ی بـ فشـ کانی فـ همی فشـ ستوور دـ هات! شـ وـ ی دواتر ئـ و برادرـ م
وـ نـ یـ کی فـ همی بـ دـ م جگـ رـ کـ شان و پـ یمانـ هـ دـ انـ وـ لـ ی
وـ تساپ بـ ناردم و لـ ی نووسیـ بوو "نـ ها". ئـ و فشـ یـ یـ فـ همی
سـ ربردـ ی دوو برادرـ ی هاوبادـ ی بیرخستمـ وـ با بـ تانی بگـ وـ مـ وـ:

دوو برادرـ ی گیانی بـ گیانی هـ بوون، ناویان جـ لـ و عـ لـ بوو، ئـ م
دوو بـ یـ کتر هـ یان نـ دـ کرد، شـ وانـ بـ دـ م جامی بادـ و مـ زـ ی
جـ راوجـ رـ وـ بـ سـ ریانـ دـ برد، شـ وـ کیان جـ لـ بـ عـ لـ ی گوتـ: عـ لـ
گیان وـ سییـت بـ ئـ گـ ر من مردم، لـ رـ لـ سـ ر ئـ و مـ زـ لـ
خواردنـ وـ بـ ردـ وامـ بـ، جگـ لـ وـ ی ئارـ ق بـ خـ ت بانگ دـ کـ یت، دـ بـ
لـ غیابی منیش عارـ ق و مـ زـ بانگ بکـ یت، وـ ک ئـ وـ ی چـ ان ئـ سنا منت
بـ رانـ بـ ر! ئاوا بـ خـ ت هـ مووی نـ شکـ، عـ لـ ی ازی بوو و داواکـ ی
پـ سـ ند کرد و گوتـ: بـ سـ رچاو جـ لـ گیان، بـ مـ کـ دـ مـ من پـ شـ تـ
نامـ رم! ئـ گـ ر منیش مردم توخوا تـ یش هـ مان شـ ت بکـ. جـ لـ سـ ر
مـ زامـ ندیی بـ لـ قاند، ئیتر کـ کـ وـ تن و دـ ستیان نایـ دـ ستی یـ کـ.

دواى سا-انك، شوو-كيان پاش هـقو-اندنى قاپ ئار-قى تام
ازيان، ع-ل ل-كاتى گ-ان-وى بـ ما-و، ل-نزيك گ-ستاني
ئىمام مح-م-د، ب-رد-ب-ت-و و ح-يياتى ل-ب-ر د-ب-. ج-ل بـ
هاوباد ما-ي-و و ي-ك-م شووى ت-نيايى، بـ م-ب-نى ب-ى يا ن-ك-ى
گوت: م-ب-ن گيان، شووانى پ-شوو چيت بـ من و ع-ل د-نا، بـ ك-م و
زياد هر ئ-و ب-ن-و، واتا ب-ش-ك-ى ع-ل-ش ب-ن و ئىتر من ه-مووى
د-ن-شم. م-ب-ن ب-رد-وام جگ ل- ئار-ق و م-ز-ك-ى ج-ل، ئار-ق و
م-ز-ى ع-ل-يشى د-ه-نا و ه-مووى ل-ب-رد-م ج-ل ل-س-ر م-ز-ك-ى
داد-نا، ئىتر ج-ل جارجار ب-د-م فرم-سك ه-ش-ت-و پ-ي-مان
ل-دوو پ-ي-مانى ه-د-قو-اند، د-ستاني ج-ل ئام-ژگاربيان د-كرد و
د-يانگوت: ج-ل گيان، ئ-ك-ر ئاوا ب-وات و ت-ركى ن-ك-يت، ت-ش
شو-كيان ل-و ب-ب-ان-ن س-گ-ت-پ د-بيت! ج-ل ف-شى ب-م ق-سان د-هات
و ب-رسفى د-دان-و: قوربان ن-ك هر س-گ-ت-پ، ب-ك-وو س-گ-ت-پ و
ك-رت-پ!.. شو-كيان ج-ل بـ م-ب-نى گوت: م-ب-ن گيان ب- هر
ئار-ق و م-ز-ك-ى خ-م بـ ب-ن، ل-وى ع-ل گ-! م-ب-ن گوتى:
ب-س-رچاو ج-ل گيان، ب-ام توخوا پ-م ب- چ-نت د- و و-سي-تى
ع-ل-ى ح-م-تى ب-د-يت ب-ر لووشك و ف-رام-شى ب-ك-يت؟
ج-ل و-رامى دا-ي-و:

م-ب-ن گيان من خواردن-و-م ت-رك كردوو، ئ-وى داواى د-ك-م ك- ب-م
ب-نيت، هر ئ-و د-خ-م-و ك- ب-ش-ك-ى ع-ل-ي- و ب-خ-يا-ى و-يش
ه-د-قو-نم، ئىتر من خ-م ت-ركم كردوو و ت-واو!

كچ-ك ل- و-هم.. هاوار ت-يب

ب-يان-ي-ك ل- ما خ-تم بـ ب-د-و
س-ر-ك ب- ل- ما-ى ه-ور
س-ر-ك ب- ل- ما-ى خ-يا و ئ-ند-ش
ئ-ى كچ-ك ل- و-هم
ت- گ-ز-كانى ش- و ئاشتى م-د ب-ك- خ-تا
ت- ن-گ-كانى من و
د-شكانى خ-تم
بـ ب-گ-و- بـ پ-رت-قا-ك
بـ ميل-دي-ك و

بـ ڀڄڻ ڦٽڪ لـ فرم سڪي ياران و
 بـ ڀڄڪڻ لـ شـ ابي خوڻي جـ نڱا وڙڻ دڻ اوڻ ڪا ني خـ يا
 سوور بـ وڻڪ خوڻي دا يڪ.
 من لـ هـ ساري دـ يـ مي ڪـ مـ ڀي خـ ردا
 چاوڻ واني دڙڪ و تنم
 يـ ڪـ مـ جـ ڙوانتم ازان دڻ تـ و بـ بـ ني ڦينـ س.
 ئي جوانتر لـ و هم
 بـ ياني بـ چيـ و سـ رقا ي؟
 لاڀـ سڀيـ ڪان مـ گـ و بـ دوڻـ يـ ڪي شـ و
 دـ يـ بـ رد مـ ڪـ بـ ئا و
 دـ يـ ئا و مـ ڪـ بـ قترين قسـ ي پيا واني دڻ او.
 تينوون بـ خوڻي تـ
 من تينووم بـ خـ يا و ئـ نـ دـ شـ ت
 لـ رـ و من دـ بـ مـ و
 بـ ڪو غـ مگينـ ڪي جاران و
 لـ گـ ئاواز پـ لـ غـ مگينيـ ڪا ني تـ سـ ما دـ ڪـ م
 ڀڄڻ في ئارامي دڻ دـ م و
 دـ بـ مـ و بـ سـ را بـ ترين پياوي ئـ م ڪـ و نـ!
 دـ بـ مـ و بـ شـ و او ترين پياوي ئـ و خـ يا.
 دـ ست لـ هـ موو شـ ڪ بـ رد دـ م و هم نـ بـ
 تـ نـ بـ.
 ڪـ برسيم بوو دـ ست بـ تا ڪـ قڙي تـ دـ بـ م
 ڪـ تينووت بوو
 ڀڄڪڻ لـ نيگاي دڻ ان نـ ش بـ
 ئـ و دوو ڪـ تر ي تـ دـ چـ و با و شـ نـ شـ تـ مـ نـ ڪـ و
 گـ رانيـ حـ زينـ ڪان دـ چـ رن و با و شـ ئـ وان پـ دـ ڪـ ن
 ڪـ برسيـت بوو
 مـ يـ و
 من بـ درـ ڙايـ شـ و بـ ڙو و دـ بـ م و
 ياري بـ پـ نجـ ڪا ني دـ سـ تـ م و
 و هم ڪا ني تـ دـ ڪـ م.
 ڪـ تينووم بوو سـ رـ ڪـ دـ دـ م
 لـ و شـ قـ اما نـ ي ڪـ دـ مـ گـ يـ نـ بـ موسا فيرـ ڪي فيردـ و سي.

ا ني

ها وار تـ يـ بـ

لـ ژمارـ ۲۳ یـ مانگی ۶ یـ ۲۰۲۴ یـ گـ قاری هـ مـ ت لاپـ رـ ۱۵ ، ساـ یـ یـ کـ م
بـ ا و بـ تـ وـ